

Generational Attitude towards the Values of Marriage, Childbearing and Parenting

(Differences between two Generations of Mothers and Daughters in Urban Centers of Ilam County)

Alireza Karimi*, Karam Habibpour Gatabi**, Hojattollah Salimi***

* Associate Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran (Corresponding Author). ✉ alireza.karimi@khu.ac.ir

** Associate Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran. ✉ karamhabibpour@khu.ac.ir

*** MSc in Sociology, Department of Sociology, Faculty of Literature and Humanities, Kharazmi University, Tehran, Iran. ✉ salimi1367manesht@gmail.com

Abstract

The aim of the research is to understand and compare the values related to marriage, childbearing and parenting between two generations of mothers and daughters in urban centers of Ilam County. The research method was cross-sectional survey, and data were collected by a researcher-made questionnaire. The cluster sampling method was conducted to gather data of 350 women aged 15 to 30 who have never married, and women aged 35 to 65 who have been married at least once. The findings show that the greatest generational difference are related to the attitudes towards marriage (traditional-modern), relationships outside marriage, childbearing, the appropriate number of children and criteria of spouse selection. In these fields, modern values are more prevalent in the attitudes of daughters compared to those of their mothers. There is consensus between both generations on the necessity of marriage, attitudes towards divorce, the suitable marriage age for girls and boys, the age gap between girls and boys for marriage, parenting, opposition to polygamy and the appropriate marriage time for girls. The findings indicate that the alignment and consensus of the two generations in a significant number of attitudes and differences in other dimensions have caused the generational difference to be more prominent than the generational gap or conflict in this research. Increasing family resilience, fostering intergenerational dialogue in the family, accepting intergenerational differences in the family as a life process in the modern era, and reducing traditional parental authority can prevent intergenerational differences from turning into intergenerational conflicts.

Keywords: Attitude to Marriage, Childbearing, Parenting, Values, Generation.

Citation: Karimi, A., Habibpour Gatabi, K., & Salimi, H. (2024). Generational Attitude towards the Values of Marriage, Childbearing and Parenting (Differences between two Generations of Mothers and Daughters in Urban Centers of Ilam County). *Iranian Population Studies Journal*, 8(1), 37-73.

<https://doi.org/10.22034/jips.2024.350035.1164>

https://jips.nipr.ac.ir/article_197546.html?lang=en

E-ISSN: 2717-3208 / © National Institute for Population Research, Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Introduction

The aim of this research is to understand and compare the values related to marriage, childbearing and parenting between two generations of mothers and daughters in urban centers of Ilam County. Today, the tendency of younger generation towards modern values and the feeling of identity crisis due to separation from previous generations are increasing and leading to expanding the generational difference. If the generational differences intensify and lead to generational conflicts, the future of the society will be at risk. The key research questions are: 1- What are the values related to marriage, childbearing and parenting between two the generations of mothers and daughters? 2- Is there a significant difference in these values between two generations of mothers and daughters in urban centers of Ilam County? and 3- If there is such a difference, what is the quality of this difference? The theoretical basis of the research to answer these questions is based on the Second Demographic Transition theory, Giddens' prospective related to family transformation, as well as Inglehart's hypotheses of scarcity and socialization.

Method and data

The research method is a cross-sectional survey using a researcher-made questionnaire conducted through cluster sampling method among 350 women from two groups: aged 15 to 30 who have never married, and aged 35 to 65 who have been married at least once in the urban centers of Ilam County. According to Cochran's formula, the sample size was 381, however, after conducting the survey and removing invalid questionnaires, 350 questionnaires were verified and analyzed. The sample size was distributed proportionally to the statistical population between the two urban centers of Ilam (from the central district) and Chavar (from the Chavar district). The sample size in Ilam city was 245 women (70% of the total sample) and in Chavar city was 105 women (30% of the total sample). Efforts were made to select households based on having an unmarried daughter aged 15 and 30 to enable interviews with both the daughter and the mother.

Findings

The research findings showed that most of the generation of mothers and daughters have a traditional-modern attitude towards marriage. Such a feature is related to societies in transition that are neither completely separated from the tradition, nor fully internalized the modern era characteristics but rather a combination of both. Compared to mothers, daughters are more inclined to modern marriage and the difference between two generations of mothers and

daughters in this regard is significant. Both generations consider marriage necessary, but the average perspective of mothers indicates a slightly greater emphasis on the necessity of marriage than that of the daughters' generation. Regarding attitudes towards extramarital relationships, both generations do not have a positive view of this type of relationship, but compared to mothers' generation, the daughters' generation find these relationships more acceptable. Both generations do not accept divorce, but they are not willing to continue married life at any cost. In their views, divorce should be avoided as much as possible, though they consider it a viable option under certain circumstances. A common feature among both generations is their opposition to polygamy under any circumstances. There is a significant difference between the two generations in the criteria for choosing a spouse. For the daughters' generation, love is more important than the mothers' generation.

The mothers' view towards childbearing is significantly more positive than that of daughters. Social changes have caused to a lower inclination towards childbearing among the new generation compared to the mothers' generation. About 75 percent of mothers and daughters believe in a combination of both traditional and modern methods of parenting.

Conclusion and Discussion

The analytical framework of the Second Population Transition theory observes that based on the cultural changes that have taken place in the society, there have been alternations in the pattern of mate selection and fertility behaviors. In these changes, belonging to individual aspirations and the personal freedom of choice are more visible than before, and this issue has caused shifts in the attitudes of different generations towards marriage, childbearing and parenting. These shifts are observable between mothers and daughters in the studied population in urban urban centers of Ilam County, but they do not indicate a complete disconnect between the new and the previous one. The socialization of these two generations explains a significant portion of the difference between the two generations. The previous generation experienced periods of war and economic hedging rules in Ilam, while generally daughters do not have such experiences or do not remember. According to Inglehart's scarcity hypothesis, economic and social changes that took place after the war and in the new era have caused the change in values and the expansion of metaphysical values. The consequence of this issue in Ilam society for the new generation is that individual choice and love in marriage have become an important issue in spouse selection and childbearing.

References

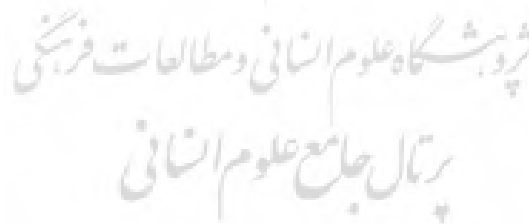
- Askari Nodoushan, A., Abbasi Shavazi, M.J. & Sadeghi, R. (2009). Mothers, Daughters, and Marriage (Intergenerational Differences in Marriage Attitudes in the City of Yazd, Iran). *Women and Family Socio Cultural Council (oo nnn 's SrragggcSud,,,,, 11(44)*, 7-36. [In Persian] [20.1001.1.20082827.1388.11.0.2.5](https://doi.org/10.1001.1.20082827.1388.11.0.2.5)
- Azadarmaki, T. (2004). *Intergenerational Relationship in Iranian Family*. Proceedings of Iranian Social Problems, Iranian Sociological Association Press. [In Persian]
- Bottomore, T. B. (1991). *Sociology*. Translated by S. H. Mansour and S. H. Hosaieni Koljahi, Tehran: Economy and Society Press. [In Persian]
- Campbell, K., & Wright, D. (2010). Marriage today: Exploring the incongruence between Amricans' beliefs and practices, *Journal of Comparative Family Studies*, 41(3), 329-345.
- Cileli, M., & Tezer, E. (1998). Life and value orientations of Turkish university students. *Journal of Adolescence*, 33(129), 219-228.
- Durkheim, E. (2020). *The Division of Labor in Society*. Translated by B. Parham, Tehran: Nashre Markaz. [In Persian]
- Fiskin, G., & Sari, E. (2021). Evaluation of the relationship between youth attitudes towards marriage and motivation for childbearing. *Children and Youth Services Review*, 121. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0190740920322787>.
- Garrosi, S., & Yari Nasab, F. (2020). The Difference in Viewpoints Towards Marriage Values between Generations and its Effective Factors, Amongst the Women Residing in Yasouj City. *Women and Family Soooo Cuuunaal Counoooooo nnn 's SrragggPPP Studies*, 22(87), 131-149. [In Persian] [10.22095/JWSS.2020.186411.1993](https://doi.org/10.22095/JWSS.2020.186411.1993)
- Giddens, A. (2005). *The Consequences of Modernity*. Translated by M. Solasi, Tehran: Nashre Markaz. [In Persian]
- Giddens, A. (2008). *Modernity and Self - Identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Translated by N. Movafagheyian, Tehran: Ney Press. [In Persian]
- Giddens, A. (2017). *The Giddens Reader*. Edited by Ph. Cassell, Translated by H. Chavoshiyan, Tehran: Qoqnoos Publishing Group. [In Persian]
- Goodarzi, S. (2011). Change in Youth Values and Its Related Factors. *refahj. 10(39)*, 421-444. [In Persian] <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-350-fa.html>
- Inglehart, R., & Abramson, P.R. (1999). Economic Security and Value Change. Translated by Sh. Shafie Khani, *Research letter*, 4(14-15), 59-105. [In Persian] <https://ensani.ir/file/download/article/20120514072642-1179-47.pdf>

- Inglehart, R. (1994). *Cultural Shift in Advanced Industrial Society*. Translated by M. Vatar, Tehran: Kavir. [In Persian]
- Kamali, A. (2008). *Proceedings of Iranian Social Problems (Iranian Sociological Association)*. Tehran: Agah Press. [In Persian]
- Kamarbeigi, Kh. (2010). Generational Gap and Societies in Transition: Studying and Explaining the Issue of Generational Gap in Ilam. *Ilam Culture*, 26/27, 186-216. [In Persian] <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/964434/>
- Kazemi, Z. (2010). Study of the Effect of Developmental Idealism on the Gap Between the Attitudes of Daughters and Their Mothers Towards Marriage and Family. *Journal of Family Research*, 6(23), 7-36. [In Persian] https://jfr.sbu.ac.ir/article_95754.html?lang=fa
- Khalajabadi Farahani, F., & Saraie, H. (2013). Intention for Single Child among Women and Men on the Threshold of Marriage in Tehran: Levels and Determinants. *Iranian Population Studies*, 1(1), 61-85. [In Persian] https://jips.nipr.ac.ir/article_89149.html?lang=fa
- Malekshahi, Z. (2006). The Generational Gap of Youth (15-25 years) with the Revolution Generation (42-52 years): A Case Study of Ilam City. Sociology Master's Thesis, Faculty of Social Sciences, University of Tehran. [In Persian]
- Nejatian, M. A., et al (2019). Some Critical Considerations on the Second Demographic Transition with a Look on Iran. *Journal of Population Association of Iran*, 14(27), 85-113. [In Persian] [10.22034/JPAI.2020.43640](https://doi.org/10.22034/JPAI.2020.43640)
- Perveen, K., Usman, N., & Aftab, R. (2013). Interaction pattern and generation gap between offspring and parents. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 5(1), 886-899.
- Razeghi Nasrabad, H.B., & Fallahnezhad, L. (2017). Generational Differences in Marriage Value (Case Study in Hashtgerd city). *Women and Family Socio Cultural Council (Journal of Women's Strategic Studies)*, 19(75), 63-84. [In Persian] [20.1001.1.20082827.1396.19.75.3.2](https://doi.org/10.1001.1.20082827.1396.19.75.3.2)
- Saraie, H., & Ojaghloo, S. (2014). The Generational Study of Marriage Value Change in Iran (Case of Study: Women in Zanjan City). *Journal of Iranian Social Development Studies*, 5(4), 19-41. [In Persian] <https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jisds/Article/821501>
- Saraie, H. (2008). The second demographic transition, with a review of Iran. *Journal of Population Association of Iran*, 3(6), 118-140. [In Persian] <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1706233>

- Shahabadi, Z., Saraei, H., & Khalajabadi Farahani, F. (2014). Role of Individualism on Fertility Intention among Women Who are about to Marry (The Case of Neishabour City). *Journal of Population Association of Iran*, 8(16), 29-54. [In Persian] [20.1001.1.1735000.1392.8.16.2.9](https://doi.org/10.1001.1.1735000.1392.8.16.2.9)
- Simmel, G. (2020). *The Philosophy of Money*. Translated by Sh. Mosama Parast, Tehran: Ketabe Parse Press. [In Persian]
- Statistical Centre of Iran (2017). *Population and Housing Census*. [In Persian]
- Tajik, M. R. (2004). *Gap or Separation of Generation in Iran Today: Analyses, Estimates, Measures and Schemes*. Tehran: Center for Strategic Studies Press. [In Persian]
- Wibowo, H. R., Ratnaningish, M., Goodwin, N. J., Ulum, D. F., & Minnick, E. (2021). One household, two worlds: Differences of perception towards child marriage among adolescent children and adults in Indonesia. *The Lancet Regional Health - Western Pacific*, Vol. 8, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666606521000122>.

نگرش نسلی به ارزش‌های ازدواج، فرزندآوری و فرزندپروری

(تفاوت‌های دو نسل مادران و دختران در مراکز شهری شهرستان ایلام)

علی‌رضا کریمی*^۱، کرم حبیب‌پور گنجابی**^۲، حجت‌الله سلیمی***

* دانشیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

✉ alireza.karimi@khu.ac.ir

** دانشیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

✉ karamhabibpour@khu.ac.ir

*** کارشناس ارشد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران.

✉ salimi1367manesht@gmail.com

چکیده: هدف این پژوهش، شناخت وضعیت و مقایسه ارزش‌های حوزه ازدواج، فرزندآوری و فرزندپروری، بین دو نسل مادران و دختران در مراکز شهری شهرستان ایلام است. روش پژوهش پیمایش مقطعی بوده و داده‌ها با استفاده از پرسشنامه محقق ساخته جمع‌آوری شد. روش نمونه‌گیری خوشه‌ای برای گردآوری داده‌ها از ۳۵۰ نفر از زنان ۱۵ تا ۳۰ ساله هرگز ازدواج نکرده و زنان ۳۵ تا ۶۵ سال حداقل یک‌بار ازدواج کرده استفاده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که بیشترین تفاوت نسلی مربوط به نگرش به ازدواج (سنّتی-مدرن)، نگرش به روابط خارج از چارچوب ازدواج، نگرش به فرزندآوری، نگرش به تعداد مناسب فرزند و مبنای انتخاب همسر است. در این زمینه‌ها نسبت ارزش‌های مدرن در نگرش دختران بیشتر از مادران است. اجماع و توافق نظر هر دو نسل به ضرورت ازدواج، نگرش به طلاق، سن مناسب ازدواج برای دختر و پسر، فاصله سنی دختر و پسر در ازدواج، فرزندپروری، مخالفت با چندهمسری و همچنین زمان مناسب ازدواج دختر است. یافته‌ها حکایت از این دارند که همسویی و اجماع دو نسل در تعداد قابل توجهی از نگرش‌ها و اختلاف در ابعاد دیگر سبب شده که در این پژوهش، تفاوت نسلی بیش از شکاف یا تعارض نسلی مطرح باشد. افزایش تاب‌آوری در خانواده، گفتگوی بین‌نسلی در خانواده، پذیرش تفاوت‌های بین‌نسلی در خانواده به‌عنوان فرایندی از زندگی در دوران مدرن و کاهش تحکم سنّتی والدین می‌تواند مانع از تبدیل تفاوت‌های بین‌نسلی به تعارضات بین‌نسلی شود.

کلیدواژه‌ها: نگرش به ازدواج، فرزندآوری، فرزندپروری، ارزش‌ها، نسل.

شیوه ارجاع‌دهی به این مقاله: کریمی، علی‌رضا، حبیب‌پور گنجابی، کرم، و سلیمی، حجت‌الله (۱۴۰۳). نگرش نسلی به ارزش‌های ازدواج، فرزندآوری و

فرزندپروری (تفاوت‌های دو نسل مادران و دختران در مراکز شهری شهرستان ایلام). *دوفصلنامه مطالعات جمعیتی*، ۸ (۱)، ۳۷-۳۳.

doi: <https://doi.org/10.22034/jips.2024.350035.1164>

URL: https://jips.nipr.ac.ir/article_197546.html?lang=fa

E-ISSN: 2717-3208 / © National Institute for Population Research, Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقدمه

استمرار یک جامعه به وسیله فرایند جامعه‌پذیری که سنت اجتماعی نسل‌های پیشین را به نسل‌های جدید انتقال می‌دهد، تأمین می‌گردد. جامعه‌پذیری هرگز کامل نیست؛ یعنی نسل‌های جدید هرگز زندگی اجتماعی پیشینیان خود را دقیقاً تکرار نمی‌کنند، بلکه این تکرار همواره با انتقاد و رد برخی جنبه‌های سنتی از یک سو و پذیرش نوآوری از سوی دیگر همراه است. در زمان حاضر، این ویژگی‌ها به علت تغییر عمومی که بر محیط اثر می‌گذارد و به سبب تنوع فراوان هنجارها و ارزش‌ها که به نسل جدید امکان می‌دهد تا حدودی بین راه‌های گوناگون زندگی به انتخاب بپردازد یا عناصر گوناگون فرهنگ را از نو در انگاره‌های جدید ترکیب کند، بارزتر می‌گردد (باتامور، ۱۳۷۰: ۳۶۲). آنچه بیشترین تأثیر را در کنش‌های متقابل فرزندان با والدین از خود بر جای می‌گذارد نظام ارزشی افراد است، چرا که ارزش‌ها به عنوان شکل‌دهنده پیام‌های نظام رفتاری افراد در جهت‌گیری زندگی آنان بسیار مهم هستند. بر حسب نظر راکیج بین ارزش‌ها و گرایش‌های کلی که تمایلات شخصی نامیده می‌شوند، رابطه وجود دارد (Cileli & Tezer, 1998).

جوانان اولویت بالایی برای آزادی و ابراز عقیده و ارزش‌های عاطفی قائل هستند؛ درحالی‌که والدین دارای ارزش‌های مادی پیرامون امنیت اقتصادی هستند (اینگلهارت و آبرامسون، ۱۳۷۸: ۶۰). از نسل جوان کنونی با سطح اشتغال، تحصیل و... کاملاً متفاوت، نباید انتظار همان آرمان‌ها و علائق نسلی قبل را داشت و چنین انتظاری غیرقابل قبول است (کمالی، ۱۳۸۷: ۳۳۲). آنچه از نسل گذشته به عنوان ارزش مطرح گردیده که در دوران نوجوانی به عنوان باید و نبایدهای زندگی، خود را نمایان می‌سازد، از مرحله نوجوانی به بعد با دیده شک و تردید به آنها نگریده می‌شود و نوجوان با حساسیت و تأمل فراوان به آنها نگاه می‌کند (کمربیگی، ۱۳۸۹: ۱۸۷) چون نسل جوان نیازهایی را جستجو می‌کند که متفاوت از نسل قدیم است (آزاد ارمکی، ۱۳۸۳: ۵۶۹). این امر ناشی از دگرگون شدن ارزش‌ها، به واسطه تحولاتی است که تمام ابعاد زندگی را به طور بی‌سابقه‌ای تحت تأثیر خود قرار داده است و محیطی متفاوت را برای پرورش نسل جدید فراهم نموده؛ در نتیجه نسل جدید،

نسلی متفاوت از گذشتگان خویش است. این امر مختص یک منطقه و یا بخش خاصی از دنیا نمی‌شود و موضوعی عمومی و جهان شمول است.

شهرستان ایلام نیز درگیر مسئله تفاوت نسل‌ها یا به اصطلاح شکاف نسلی است که این مورد از دید محققین دور نمانده است. در شهر ایلام بین دو نسل مادر و دختر از نظر جهت‌گیری ارزشی تفاوت‌هایی وجود دارد و مواردی مانند استفاده جوانان از رسانه‌های جمعی خارجی، افزایش بحران هویت جوانان و... موجب عمیق‌تر شدن شکاف نسلی بین مادران و فرزندان در شهر ایلام شده است (ملکشاهی، ۱۳۸۵: ۱۵). در زمان حال، گرایش جوانان به ارزش‌های مدرن و احساس بحران هویت ناشی از جدا افتادگی جوانان از نسل‌های پیشین به مرور افزایش یافته و شکاف نسلی در حال گسترش است و در صورت نبود مدیریت صحیح، فرایندهای فرهنگ‌پذیری جوانان و بازتولید فرهنگی جوانان از سوی دولت و رسانه‌ها، تعارضات نسلی و در نهایت گسست نسلی، آینده مسیر توسعه جامعه را به مخاطره خواهد انداخت (تاجیک، ۱۳۸۳: ۲۹۴). سیر صعودی افزایش سن ازدواج و همچنین کاهش سرعت ازدواج نسبت به طلاق طی سال‌های اخیر حکایت از این دارد که نهاد خانواده در ایران به معنای عام و شهر ایلام به معنای خاص، یکی از نهادهایی است که هم در ساختار و هم در کارکردهای خود از این تغییرات تأثیر شگرفی پذیرفته است، به گونه‌ای که به نظر می‌رسد در ایران، انتقال جمعیتی در ابعاد مختلف آن در دهه‌های اخیر با سرعت چشمگیری در حال تجربه بوده و حتی در برخی ابعاد، نظیر باروری، این گذار در حال کامل شدن است (سرایبی، ۱۳۸۷: ۱۳۸). در دو دهه اخیر، تحقیقات زیادی پیرامون موضوع ازدواج از حیث مقایسه نسلی انجام شده است؛ عمده این تحقیقات به روند تغییرات سن ازدواج معطوف بوده است و تحقیقات اندکی نگرش نسبت به ازدواج و فرزندپروری و ارزش‌های مرتبط با آن را بررسی کرده‌اند؛ بنابراین، شناخت ما از نگرش نسل‌های مختلف به ازدواج و فرزندپروری اندک است و گاه تناقض‌هایی در یافته‌ها وجود دارد که همین ملاحظات، نیاز به انجام تحقیقات بیشتر را ضروری می‌نماید. از این‌رو، هدف این پژوهش بررسی ارزش‌های حوزه ازدواج، فرزندآوری و فرزندپروری و تفاوت آن در میان نسل جوان و بزرگسال است و بنا دارد پاسخی برای این پرسش‌ها بیابد که ارزش‌های حوزه ازدواج، فرزندآوری و

فرزندپروری در بین دو نسل مادران و دختران کدامند؟ آیا تفاوت معناداری در این ارزش‌ها بین دو نسل مادران و دختران در مراکز شهری شهرستان ایلام وجود دارد؟ و اگر چنین تفاوتی وجود دارد، کیفیت این تفاوت چگونه است؟

پیشینه تحقیق

گروسی و یاری‌نسب (۱۳۹۹) در پژوهشی با هدف شناخت تفاوت نسلی بین دختران و مادران در نگرش به ارزش‌های ازدواج و عوامل موثر بر آن در شهر یاسوج به روش پیمایش به این نتایج دست یافتند که تفاوت معناداری بین گروه مادران و دختران در متغیر ارزش‌های ازدواج وجود دارد. علاوه بر این ارتباط معناداری بین سن، تحصیلات، فردگرایی، دینداری، میزان استفاده از وسایل ارتباط جمعی، نحوه گذران اوقات فراغت، نگرش جنسیتی و اعتماد اجتماعی با ارزش ازدواج وجود دارد. رازقی نصرآباد و فلاح‌نژاد (۱۳۹۶) با هدف بررسی تفاوت‌های نسلی ارزش ازدواج، به شیوه پیمایش در شهر هشتگرد نشان دادند که تفاوت آماری معناداری در ارزش ازدواج در نسل‌های مختلف وجود دارد. با این حال، ترکیبی از ارزش‌های سنتی و مدرن در ازدواج در سه نسل وجود دارد. بیشترین تفاوت نسلی مربوط به معاشرت دختر و پسر قبل از ازدواج و سپس ازدواج با اقوام نزدیک است. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد متغیر نسل به همراه جنس، نوع رسانه و تقید به مناسک دینی رابطه معناداری با ارزش ازدواج دارد.

سرابی و اوچاقلو (۱۳۹۲) به مطالعه نسلی تغییر ارزش ازدواج در شهر زنجان به روش پیمایش پرداخته و دریافتند که نمره ارزش ازدواج بر حسب نسل تفاوت معناداری دارد. علاوه بر این، دینداری رابطه مستقیم و تجربه جهانی شدن رابطه معکوسی با ارزش ازدواج دارد.

کاظمی (۱۳۸۹) در تحقیق خود به دنبال شناخت نگرش دختران و مادران نسبت به ازدواج، خانواده و شکاف بین آنها و تأثیر آرمان‌گرایی توسعه بر متغیرهای ذکر شده بود. نحوه انجام پژوهش به شیوه پیمایش با جامعه آماری دانشجویان دختر دانشگاه تبریز بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که بین نگرش مادران و دختران آنها شکاف قابل توجهی وجود دارد. ارزش‌های ازدواج در این پژوهش عمدتاً شامل سن مناسب ازدواج، نحوه انتخاب همسر، طلاق، ازدواج مناسب، تصمیم‌گیری در

خانواده، ارتباطات خانوادگی و فرزندآوری می‌باشد که نگرش مادران را سنتی و نقطه مقابل آنها را دختران می‌داند که دارای نگرش مدرن هستند و آرمان‌گرایی توسعه‌ای بر این شکاف نگرشی اثر مستقیم و مثبت دارد.

عسکری ندوشن و همکارانش (۱۳۸۸) تفاوت‌ها و تغییرات بین‌نسلی در ارزش‌ها و نگرش‌های مرتبط با ازدواج و تشکیل خانواده را در بین دو نسل مادران و دختران در شهر یزد مورد مقایسه و تحلیل قرار دادند و دریافتند که اجماع و توافق نظر هر دو نسل در مورد سن مناسب ازدواج و همچنین مخالفت با چندهمسری مردان است. از سوی دیگر، تفاوت‌های بین‌نسلی معناداری در نگرش‌های دختران و مادران در ابعادی نظیر زمان‌بندی فرزند اول، ازدواج خویشاوندی، نحوه انتخاب همسر و مجرد ماندن وجود دارد و دختران از ایده‌ها و نگرش‌های مدرن‌تری در این ابعاد برخوردارند.

فیسکین و ساری^۱ (۲۰۲۱) در پژوهشی با عنوان "ارزیابی رابطه بین نگرش جوانان به ازدواج و انگیزه فرزندآوری" به بررسی نگرش جوانان به ازدواج و فرزندآوری به شیوه پیمایش در میان دانشجویان مامایی و پرستاری در دانشگاه "ون یوزونجو ییل"^۲ پرداختند و نشان دادند که جوانان عموماً نگرش مثبتی نسبت به ازدواج و فرزندآوری دارند، اما عوامل اجتماعی و اقتصادی ممکن است اثرات منفی بر تصمیمات اتخاذشده جوانان در زمینه ازدواج و فرزندآوری برای آینده داشته باشد.

وایوو و همکارانش^۳ (۲۰۲۱) در پژوهشی به دنبال بررسی تفاوت دیدگاه نوجوانان و والدین آنها در زمینه نگرش به ازدواج در کشور اندونزی بودند. این پژوهش به شیوه پیمایش انجام گرفت که دارای ۱۰۰۴ نفر نمونه آماری (شامل ۵۰۰ نفر از والدین و ۵۰۴ نفر از نوجوانان ۱۳ تا ۱۵ ساله) بود. یافته‌های پژوهش نشان داد که در مجموع تصورات والدین و فرزندان نوجوان آنها (به استثنای برخی موارد) تفاوت زیادی ندارد. نگرش مثبت نسبت به مزایای ازدواج کودکان هم در بین والدین و هم در میان نوجوانان رایج است.

1. Fiskin & Sari
2. Van Yuzuncu Yil
3. Wibowo et al.

در پژوهش پروین و همکارانش^۱ (۲۰۱۳) به بررسی نظرات، دیدگاه‌ها و عملکرد جوانان در مورد شکاف نسلی به شیوه پیمایش در میان جوانان کراچی پاکستان پرداخته شد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که بین وضعیت اقتصادی-اجتماعی، ساختار خانواده و سن با شکاف نسلی و تعامل بین والدین و فرزندان رابطه معناداری وجود دارد.

کمپل و رایت^۲ (۲۰۱۰) در مقاله‌ای به مرور ادبیات ناسازگاری بین باورهای آمریکایی‌ها در زمینه ازدواج پرداختند و نشان دادند که چگونه تغییرات فرهنگی در شیوه‌های زناشویی به نرخ بالاتر خیانت و طلاق کمک کرده است. طبق یافته‌های آنها، هدف ازدواج در طول زمان از یک الزام اجتماعی به انتخاب شخصی تغییر کرده است.

پیشینه‌های پژوهش در حوزه ازدواج و طلاق عمدتاً مبتنی بر زمینه‌های وقوع این دو پدیده است و تعداد پژوهش‌های انجام‌شده در این حوزه متفاوت و متعدد است. درحالی‌که پژوهش‌هایی که مبتنی بر تفاوت نگرش به ازدواج بر حسب نسل باشد محدود است. در مرور پژوهش‌های داخلی سعی شد پژوهش‌هایی ارائه شود که تفاوت نگرش به ازدواج را در نسل‌های مختلف بررسی کرده‌اند. تفاوت پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین از چندین جهت مورد توجه است. در این پژوهش ابعاد نگرش به ازدواج دارای تفاوت‌هایی با پژوهش‌های پیشین است. علاوه بر نگرش به ازدواج، به بررسی نگرش به فرزندآوری و فرزندپروری نیز پرداخته شده است که درک نگرش نسلی به ازدواج را تکمیل می‌کند. جامعه مورد مطالعه، مراکز شهری شهرستان ایلام به عنوان یکی از شهرهای کمتر توسعه یافته کشور با زمینه‌های سنتی قوی در نسل مادران و زمینه‌های مدرن در نسل دختران است که پژوهشی در این شهرستان در ارتباط با موضوع مورد مطالعه یافت نشد. در این پژوهش سعی شد که تا حد امکان از هر خانواده دو نفر، یعنی مادر و دختر، انتخاب شود که اثر سایر متغیرها بر موضوع کنترل شود و تفاوت نسلی در رابطه با سه متغیر مورد پژوهش، یعنی نگرش به ازدواج، فرزندآوری و فرزندپروری با دقت بیشتری سنجش گردد.

1. Perneen et al.

2. Campbell & Wright

چارچوب نظری

مبنای نظری پژوهش بر اساس تغییرات ارزش‌ها و نگرش‌ها در زمینه ازدواج و باروری است. در این راستا، تئوری گذار جمعیتی دوم، یکی از مهمترین تبیین‌کننده‌ها برای قصد باروری بر مبنای تغییرات نگرشی است. نظریه گذار جمعیتی دوم یک چارچوب برای تحلیل تغییرات در الگوی شریک‌گزینی و رفتارهای باروری است که در دهه‌های آخر قرن بیستم رخ داده است. با افزایش قابل توجه سطح سواد، استقلال اقتصادی، توانایی تصمیم‌گیری و قدرت سیاسی زنان، در اواخر قرن بیستم، توانمندی زنان رشد قابل ملاحظه‌ای کرده و این امر یکی از مهمترین عوامل برای تغییرات شگرف در خانواده، ترتیبات زندگی و فرزندآوری است (خلج‌آبادی فراهانی و سرایی، ۱۳۹۲: ۶۳). گذار جمعیتی دوم به یک "روایت اصلی از تغییرات ذهنی و فرهنگی" تبدیل شده است. وجه افتراق عمده آن با گذار جمعیتی اول، همانا شیفتگی بسیار شدید به آرمان‌های فردی، آزادی انتخاب فردی، خودتحقق‌بخشی و توسعه فردی و سبک زندگی و رهایی از قید و بندهایی است که در تشکیل خانواده، نگرش به نظامات باروری و انگیزه مادر یا پدر شدن بازتاب دارد (نجاتیان و همکاران، ۱۳۹۸: ۹۲). نظریه گذار جمعیتی دوم عقلانیت فردی را در رابطه با رفتار باروری موثر می‌داند. بر اساس این رویکرد، دلیل تغییر باروری، تغییر ارزش‌ها و ایدئولوژی‌های توسعه فردی و یا خودتحقق‌بخشی و اهمیت آزادی اجتماعی و فردی است. به طوری که افراد زمانی تصمیم می‌گیرند یک بارداری را بپذیرند که تولد برای‌شان مطلوب باشد و به غنا و توسعه زندگی آنها منجر شود. این نظریه، استقلال و آزادی انتخاب و احساس رضایت از خود را که جزء مؤلفه‌های فردگرایی محسوب می‌شوند با قصد و نیت باروری افراد در ارتباط تنگاتنگ می‌داند (شاه‌آبادی و همکاران، ۱۳۹۲: ۳۳؛ خلج‌آبادی فراهانی و سرایی، ۱۳۹۱: ۴۲). نظریه گذار جمعیتی دوم بخش مهمی از تبیین‌های تغییرات جمعیتی را وابسته به تغییرات فرهنگی بالاخص تغییر سبک زندگی و گسترش فردگرایی می‌داند.

به اعتقاد گیدنز در جوامع معاصر که تکثرگرا، متنوع و در حال تغییرند و همه چیز مورد مذاقه قرار می‌گیرد، "خود" نیز به پروژه‌ای بازاندیشانه تبدیل می‌شود. گیدنز به خود سازنده، اولویت زیادی

می‌دهد، پروژه‌ای که از آن طریق، "خود" در سطح فرد، بازاندیشانه و تغییردهنده می‌شود. وی معتقد است که ساخت خود، طرح بازاندیشانه‌ای است که بخش اساسی مدرنیته را می‌سازد. در این جا فرد از میان گزینه‌هایی که نظام انتزاعی فراهم می‌کند، باید هویت خود را پیدا کند (گیدنز، ۱۳۸۷: ۱۴۸). با وجود اهمیت یافتن فردگرایی در فرایند تغییر نسل و نقش آن در ازدواج و فرزندآوری اما نباید فردگرایی را به معنای گسست از جمع و جامعه در نظر گرفت. شخصیت افراد در جامعه به مانند عضوی از یک ارگانسیم زنده است که با وجود اینکه نقش منحصر به فرد خود را دارد، اما هرگز نمی‌توان آن را جدا از بقیه ارگان‌ها در نظر گرفت و حیات وی به حیات جمیع ارگان‌ها وابسته است (دورکیم، ۱۳۹۹: ۲۴۷). زیمل فردگرایی را در قالب مدل حلقه‌های اجتماعی متحدالمركز، تشریح می‌کند. این حلقه‌های متحدالمركز، گروه‌های اجتماعی را شکل می‌دهند که در آن خانواده جزء حلقه‌های مرکزی محسوب می‌شود. حلقه‌های پیرامونی عمدتاً شامل گروه‌هایی می‌شود که حکم جامعه را دارند. زیمل معتقد است که میزان کنترل این حلقه‌ها بر اعضای خود، از هسته به سمت پیرامون کمتر می‌شود. رابطه این گروه‌ها با یکدیگر به ویژه با حلقه اجتماعی بسط یافته یا همان جامعه و میزان و شدت فردیت در هر یک از این گروه‌ها، به زعم زیمل در ظهور در گروه‌های تنگ و هم در گروه بسط یافته یا همان جامعه مؤثر است (زیمل، ۱۳۹۲: ۴۱۸-۴۱۷).

گیدنز درباره تحول خانواده در دوره جدید معتقد است که «امروزه در کشورهای غربی و به‌طور فزاینده‌ای در کشورهای دیگر جهان، خانواده دیگر یک واحد اقتصادی نیست؛ بلکه مجموعه‌ای از پیوندهاست که بیشتر بر اساس ارتباط و خصوصاً ارتباط عاطفی شکل گرفته است؛ درحالی که در گذشته خانواده قبل از هرچیز، یک واحد اقتصادی بوده و پیوندها در زندگی خانوادگی بیشتر از هر چیز به علل اقتصادی و گاهی دلایل استراتژیک شکل می‌گرفته است» (گیدنز، ۱۳۸۴: ۱۲۳). به عقیده گیدنز، دگرگونی‌های بزرگی در خانواده روی داده است که مهمترین آنها عبارتند از: ارزشمند دانستن (تکریم) فرزندان، تحول نقش‌های زن و شوهری، موقعیت در حال تغییر زنان و موازنه قدرت آنها با مردان، و در نهایت ظهور "دموکراسی عاطفی" در خانواده که در آن تساوی، ارتباط و اعتماد وجود دارد (گیدنز، ۱۳۹۶: ۱۲۷). اینگلهارت (۱۳۷۳) نیز با تأکید بر دگرگونی ارزش‌ها معتقد است که در

دوره جدید با تغییر نسلی، تحول در ارزش‌های مادی افراد رُخ داده، به گونه‌ای که روند این تحول، حرکت از ارزش‌های مادی به ارزش‌های فرامادی را نشان می‌دهد.

از دید اینگلهارت، فرضیه کمیابی به دگرگونی‌های کوتاه‌مدت و فرضیه اجتماعی‌شدن بر آثار بلندمدت نسلی اشاره دارد. این دو فرضیه با هم مجموعه به هم پیوسته‌ای از پیش‌بینی‌های مربوط به دگرگونی ارزش‌ها را پدید می‌آورند. درحالی‌که فرضیه کمیابی دلالت بر این دارد که رونق و شکوفایی اقتصادی به گسترش ارزش‌های فرامادی می‌انجامد، فرضیه اجتماعی‌شدن مبین این است که نه ارزش‌های فردی و نه ارزش‌های یک جامعه، به‌طورکلی یک‌شبه تغییر نمی‌کنند؛ بلکه دگرگونی اساسی ارزش‌ها به تدریج و بیشتر به طرز نامرئی روی می‌دهد (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۷۶). تغییر ارزش‌ها، جامعه را به سمت فردگرایی بیشتر هدایت کرده است. شدت فردگرایی در جوامع مختلف متفاوت است، اما وجه مشترک آن شکل‌گیری و گسترش این پدیده است که می‌تواند تبیین‌کننده مهمی برای بسیاری از پدیده‌های اجتماعی مانند ازدواج و باروری باشد.

روش تحقیق و داده‌ها

این پژوهش از نظر روش‌شناسی جزو پژوهش‌های کمی است که از روش پیمایش استفاده کرده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها نیز پرسشنامه محقق‌ساخته بود. جامعه آماری شامل دو گروه زنان ۱۵ تا ۳۰ سال هرگز ازدواج نکرده و زنان ۳۵ تا ۶۵ سال حداقل یک‌بار ازدواج کرده ساکن در مراکز شهری شهرستان ایلام بود. بر اساس آمار اداره ثبت احوال شهرستان ایلام (۱۴۰۱) و با برآوردهای صورت‌گرفته جمعیت این دو گروه به ترتیب برابر با ۱۶۷۵۴ نفر و ۴۷۷۴۰ نفر می‌باشد. گزارش اداره ثبت احوال شهرستان ایلام (۱۴۰۱) نشان می‌دهد که میانگین سن ازدواج دختران ۲۷/۲ سال است که بالاتر از میانگین کشوری (۲۵/۲ سال) است. با توجه به اینکه ازدواج زیر ۱۵ سال در شهرستان ایلام عمومیت ندارد (سپیدنامه و قیصریان، ۱۳۹۳) لذا دامنه سنی ۱۵ تا ۳۰ سال برای دختران هرگز ازدواج نکرده انتخاب شد. هدف پژوهش این بود که تا حد امکان مادر و دختر انتخاب شده به‌عنوان نمونه در یک

خانواده باشند بر همین اساس سن زنان ازدواج کرده ۳۵ سال به بالا انتخاب شد^۱. مبنای برآورد حجم نمونه، فرمول کوکران بود که طبق آن، حجم نمونه برآورد شده در سطح اطمینان ۹۵ درصد و میزان خطای ۰/۰۵ برابر با ۳۸۱ نفر بود. به دلیل نقص پرسشنامه‌ها توسط پاسخگویان و همچنین وجود پرسش‌های دام و کنترل‌گر سبب شد که در بررسی نهایی تعداد ۳۵۰ پرسشنامه تأیید و وارد محیط نرم‌افزار آماری SPSS شود.

نمونه‌گیری در این پژوهش به شیوه چندمرحله‌ای بود که در ابتدا حجم نمونه متناسب با جمعیت آماری بین دو مرکز شهری ایلام (از بخش مرکزی) و چوار (از بخش چوار) توزیع شد؛ به‌طوری‌که حجم نمونه در شهر ایلام برابر با ۲۴۵ نفر (۷۰ درصد از کل نمونه) و در شهر چوار برابر با ۱۰۵ نفر (۳۰ درصد از کل نمونه) بود. در مرحله بعد، برای شهر ایلام، مناطق این شهر بر حسب پایگاه اجتماعی - اقتصادی به چهار منطقه تقسیم گردید و از هر کدام از مناطق یک محله به‌صورت تصادفی انتخاب و از خانوارهای ساکن در محله، نمونه‌گیری به شیوه تصادفی صورت گرفت. توزیع نمونه‌ها در چهار محله منتخب با توجه به عدم دسترسی به جمعیت خانوارهای هر محله به شیوه توزیع یکسان انجام گرفت. اطلاعات مربوط به نمونه‌گیری و توزیع نمونه‌ها در مراکز شهری شهرستان ایلام در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: نسبت و اندازه نمونه به تفکیک نقاط شهری شهرستان ایلام

Table 1: Proportion and size of samples according to urban areas of Ilam county

نقاط جمعیتی	تعداد نمونه	بخش جمعیتی	شهر	تعداد کل خانوار	نسبت حجم نمونه	تعداد نمونه
شهری	۳۵۰	مرکزی	ایلام	۵۳۵۸۱	۰/۷	۲۴۵
		چوار	چوار	۱۵۶۲	۰/۳	۱۰۵

سعی شد که مبنای انتخاب خانوارها بر اساس دارا بودن دختر مجرد ۱۵ تا ۳۰ سال باشد که بتوان علاوه بر دختر، با مادر نیز مصاحبه شود. این موضوع اولویت پژوهش بود، اما در طول پیمایش در

۱. دلیل انتخاب زنان ۳۵ تا ۶۵ سال به عنوان گروه حداقل یک‌بار ازدواج کرده این است که این گروه در کمترین حالت یک دوره سنی ۵ ساله با دختران هرگز ازدواج نکرده فاصله داشته باشند و همچنین بیش از ۶۵ سال سن نداشته باشند که بتوانند تا پایان مصاحبه و تکمیل پرسشنامه تیم تحقیق را یاری کنند.

موارد قابل توجهی، مادر یا دختر، یکی از آنها، مصاحبه می‌کردند و دیگری به هر دلیل مصاحبه نمی‌کرد. لذا از همان محله و با ویژگی‌هایی که توسط مصاحبه‌کنندگان تشخیص داده می‌شد، مادر یا دختر در خانوار دیگری جایگزین می‌شد. علاوه بر این در صورتی که بعد از مصاحبه با مادر، در خانواده دو دختر وجود داشت به صورت تصادفی با یکی از آنها مصاحبه می‌شد.

برای سنجش اعتبار، علاوه بر اعتبار صوری، از اعتبار سازه‌ای و تکنیک تحلیلی، تحلیل عاملی استفاده شد. برای سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد. پرسشنامه اولیه در جامعه آماری مورد مطالعه با نمونه‌ای ۵۰ نفره مورد آزمون مقدماتی قرار گرفت. سپس بر مبنای اطلاعات جمع‌آوری شده در آزمون مقدماتی جهت انجام آزمون پایایی، ابتدا متغیرهای تحقیق و مجموع گویه‌ها مورد بررسی قرار گرفتند، سپس آلفای کرونباخ متغیرها و مؤلفه‌های تحقیق محاسبه شد. در مرحله بعد گویه‌هایی که میزان پایایی متغیر را پایین آورده بودند، حذف و یا با گویه‌های مناسب‌تری جایگزین شدند. بعد از این مرحله پرسشنامه نهایی تدوین و اجرا شد. باتوجه به نتایج حاصل از پرسشنامه اصلی مجدداً پایایی متغیرها و مؤلفه‌های تحقیق مورد آزمون قرار گرفت. نتایج اعتبار سازه‌ای متغیرها به همراه ضریب آلفای کرونباخ در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: اعتبار و پایایی مقیاس‌ها

Table 2: Validity and reliability of scales

اعتبار سازه‌ای		KMO	ضریب آلفای کرونباخ (α)	نام متغیر
آزمون کروییت بارتل	آماره χ^2 دو			
مقدار احتمال (p)				
۰/۰۰۰	۴۱۹/۴	۰/۷۳	۰/۷۲	ازدواج سنتی / مدرن
۰/۰۰۰	۵۱۰/۴	۰/۷۶	۰/۷۸	ضرورت ازدواج
۰/۰۰۰	۵۹۳/۷	۰/۷	۰/۸۱	روابط خارج از چارچوب ازدواج
۰/۰۰۰	۳۶۸/۸	۰/۷۲	۰/۷۳	استحکام خانواده (طلاق)
۰/۰۰۰	۸۲۵/۶	۰/۷۳	۰/۷۱	فرزندآوری
۰/۰۰۰	۲۵۱/۷	۰/۶۹	۰/۷۳	فرزندپروری

شش متغیر اصلی و مرکزی پژوهش یعنی نگرش به ازدواج (۹ سؤال)، ضرورت ازدواج (۶ سؤال)، نگرش به طلاق (۴ سؤال)، روابط خارج از چارچوب ازدواج (۶ سؤال)، نگرش به فرزندآوری (۱۱ سؤال) و نگرش به فرزندپروری (۴ سؤال) با استفاده از طیف لیکرت عملیاتی شدند. سایر متغیرهای پژوهش مانند سن مناسب ازدواج دختر و پسر، فاصله سنی ازدواج دختر و پسر، تعداد مناسب فرزند و نگرش به چندهمسری هر کدام با یک سؤال مورد سنجش قرار گرفتند.

یافته‌ها

توزیع نسبی پاسخگویان برحسب متغیرهای جمعیتی حاکی از آن است که از بین ۳۵۰ نمونه مورد مطالعه، ۵۰ درصد را نسل مادران و ۵۰ درصد شامل نسل دختران بود. به لحاظ وضعیت تأهل نیز باید گفت که مادران متأهل و دختران مجرد بودند. توزیع جمعیتی سایر متغیرها از جمله سن و تحصیلات به تفکیک نسل مادران و دختران در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳: مشخصات جمعیتی پاسخگویان به تفکیک نسل مادران و دختران

Table 3: Demographic characteristics of respondents by generation of mothers and daughters

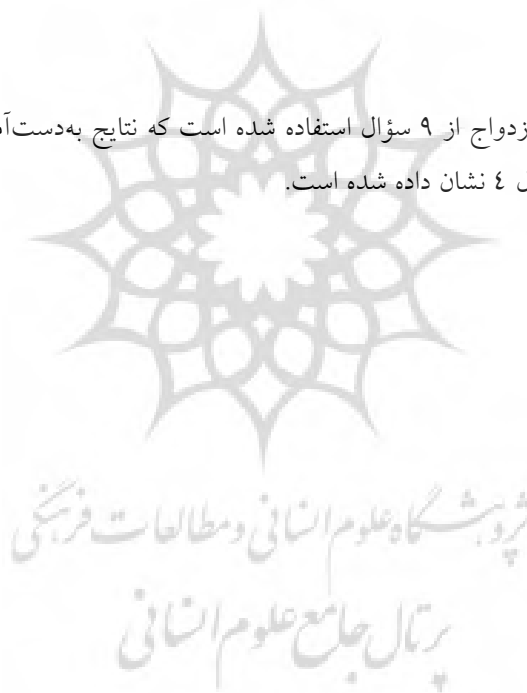
متغیر	طبقه	نسل	فراوانی	درصد معتبر	سن
راهنمایی و کمتر	مادران	۲۲	۱۲/۶	آماره	مادران
	دختران	۹	۵/۲	مُد	دختران
متوسطه	مادران	۱۷	۹/۸	میانه	۲۴
	دختران	۳۰	۱۷/۲	میانگین	۲۳/۴
دیپلم	مادران	۲۲	۱۲/۶	انحراف معیار	۴/۱
	دختران	۳۴	۱۹/۵	جوانترین	۱۵
فوق دیپلم	مادران	۹	۵/۲	مسن ترین	۳۰
	دختران	۱۵	۸/۶		
تحصیلات	مادران	۶۶	۳۷/۹		
	دختران	۴۸	۲۷/۶		
کارشناسی	مادران	۳۸	۲۱/۸		
	دختران	۳۸	۲۱/۸		
کارشناسی ارشد و دکتری	مادران	۱۷۴	۱۰۰		
	دختران	۱۷۴	۱۰۰		
جمع کل	مادران	۱۷۴	۱۰۰		
	دختران	۱۷۴	۱۰۰		

نتایج مندرج در جدول ۳ نشان می‌دهد که بیشترین نسبت تحصیلات در میان دختران مربوط به مقطع کارشناسی (بیش از یک چهارم، ۲۷/۶ درصد) و پس از آن تحصیلات تکمیلی (۲۱/۸ درصد) می‌باشد. کمترین نسبت تحصیلی دختران نیز تحصیلات راهنمایی و پایین‌تر است (۵ درصد). در میان مادران نیز، مانند دختران، بیشترین فراوانی سطح تحصیلات به ترتیب مربوط به مقطع تحصیلی کارشناسی (۳۷/۹ درصد) و تحصیلات تکمیلی (۲۱/۸ درصد) است و کمترین فراوانی مربوط به مقطع تحصیلی فوق دیپلم (حدود ۵ درصد) می‌باشد. میانگین سن مادران حدود ۴۱ سال با انحراف معیار تقریبی ۵ سال است. درحالی‌که میانگین سنی دختران حدود ۲۳ سال با انحراف معیار ۴ سال می‌باشد.

نگرش به ازدواج

برای سنجش نگرش به ازدواج از ۹ سؤال استفاده شده است که نتایج به‌دست‌آمده از این بخش به تفکیک دو نسل در جدول ۴ نشان داده شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۴: توزیع نسبی پاسخ مادران و دختران به گویه‌های مربوط به نگرش نسبت به ازدواج

Table 4: Relative distribution of answers of mothers and daughters to the questions of attitudes towards marriage

انحراف معیار	میانگین	کاملاً مخالفم	مخالقم	تا حدی موافقم	کاملاً موافقم	نسرها	گویه‌ها
۱/۱۵	۳/۲۶	۱۸/۴	۲۰	۳۹/۲	۱۴/۴	۸	دختر و پسر می‌توانند قبل از ازدواج بدون مادران
۱/۱۳	۲/۹۸	۱۳/۶	۱۴	۳۷/۶	۲۶/۴	۸/۴	اطلاع خانواده‌ها با هم رفت و آمد کنند. دختران
۱/۱۷	۲/۷۶	۸/۸	۱۶/۴	۳۳/۲	۲۵/۲	۱۶/۴	با اجبار یا اصرار به یک دختر برای ازدواج با مادران
۱/۱۶	۲/۶۲	۷/۶	۱۴/۴	۲۹/۶	۲۹/۶	۱۸/۸	اقوام نزدیک مخالفم. دختران
۱/۰۷	۲/۹۴	۸/۴	۲۶/۴	۳۶/۸	۱۹/۲	۹/۲	در انتخاب همسر، نظر پدر و مادر مهمتر از مادران
۱/۰۵	۲/۹۱	۸/۸	۲۵/۶	۳۹/۶	۱۷/۶	۸/۴	خود دختر است. دختران
۱/۱۲	۳/۳۱	۱۸/۸	۲۲/۴	۳۵/۶	۱۸	۵/۲	در شرایط کنونی جامعه، دختر هم می‌تواند از مادران
۱/۱۱	۲/۹۸	۱۲/۴	۱۶	۳۸	۲۵/۲	۸/۴	پسر خواستگاری کند. دختران
۱/۰۲	۳/۵۲	۲/۴	۱۲/۸	۳۴/۴	۳۰/۸	۱۹/۶	اینکه با هر شیوه‌ای بخواهیم ازدواج را به تأخیر مادران
۰/۹۵	۳/۵۲	۲/۴	۱۱/۲	۳۲/۸	۳۹/۲	۱۴/۴	بیندازیم، کار درستی نیست. دختران
۱/۱۰	۲/۷۰	۱۴	۳۰/۸	۳۲/۸	۱۵/۶	۶/۸	چه ایرادی دارد پسر با دختر بزرگ‌تر از خودش مادران
۱/۰۴	۲/۸۸	۱۰/۴	۲۴/۸	۳۴/۸	۲۵/۶	۴/۴	ازدواج کند. دختران
۰/۹۸	۲/۸۰	۱۰	۲۵/۶	۴۳/۶	۱۶	۴/۸	در صورت مخالفت خانواده، باید از ازدواج با مادران
۰/۱۲	۲/۷۶	۱۴	۲۶/۸	۳۶/۴	۱۴/۴	۸/۴	شخص مورد علاقه خود صرف‌نظر کرد. دختران
۰/۹۱	۲/۸۰	۲/۸	۱۶/۴	۴۸	۲۴	۸/۸	ازدواجی که پدر و مادر انتخاب می‌کنند، نتیجه مادران
۱/۰۱	۳/۰۱	۶/۸	۲۲/۴	۴۶	۱۵/۲	۹/۶	بهتری دارد تا ازدواجی که خود دو طرف دختران
۰/۹۵	۳/۰۵	۱۰/۴	۱۱/۲	۵۷/۶	۱۴/۸	۶	تا چه اندازه به روابط بین دختر و پسر جهت مادران
۰/۹۲	۳/۲۵	۱۱/۲	۲۰	۵۶/۸	۶/۸	۵/۲	آشنایی برای ازدواج اعتقاد دارید؟ دختران

پس از هم‌جهت کردن سؤالات نگرش نسبت به ازدواج و ترکیب آنها نمره میانگین طیف به دست آمد. سپس نمره به‌دست‌آمده به سه دسته با فواصل برابر تقسیم شد که نتایج آن در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: وضعیت نگرش دو نسل مادران و دختران به ازدواج

Table 5: Attitude status of two generations of mothers and daughters towards marriage

متغیر	تعداد کمترین			تعداد بیشترین			میانگین	طبقه پاسخ
	سؤال	نمره	نمره	سؤال	نمره	نمره		
نگرش به ازدواج (سنتی / مدرن)	مادران			دختران			میانگین	سنتی
	درصد	میانگین	میانگین	درصد	میانگین	میانگین		
	معتبر	فرآوانی	فرآوانی	معتبر	فرآوانی	فرآوانی		
۲۶/۱۷	۸	۱۴	۲۳/۲۳	۴	۲۳/۲۳	۱۶۲	سنتی-مدرن	
	۵/۷	۱۰	۴/۶	۸	۴/۶	۸	مدرن	

یافته‌های مندرج در جدول ۵ نشان می‌دهد اکثریت نسل مادران و دختران در رابطه با ازدواج نگرش آنها سنتی-مدرن است. چنین خصلتی مربوط به جوامع در حال گذار است که نه کاملاً از سنت جدا شده‌اند و نه کاملاً ویژگی‌های دوران مدرن را درونی کرده‌اند و ترکیبی از هر دو را با خود دارند.

نگرش به ضرورت ازدواج

نگرش دو نسل مادران و دختران به سوالات طیف ضرورت ازدواج در جدول ۶، آمده است.

جدول ۶: توزیع نسبی پاسخ مادران و دختران به گویه‌های مربوط به نگرش به ضرورت ازدواج

Table 6: Relative distribution of mothers' and daughters' answers to the questions of attitude towards the necessity of marriage

گویه‌ها		نسل‌ها کاملاً موافقم						میانگین انحراف معیار												
ازدواج دست و پاگیر و محدود کننده است.												مادران		۵/۲	۱۶/۸	۳۲	۲۷/۶	۱۸/۴	۳۳/۷	۱/۱۲
ازدواج به استقلال و آزادی عمل کمک می‌کند.												دختران		۱۲/۸	۲۳/۲	۳۳/۶	۲۳/۶	۶/۸	۲/۸۸	۱/۱۱
ازدواج باعث می‌شود، آدم بسیاری از آزادی‌هایش را از دست بدهد.												مادران		۱۲/۴	۳۴/۴	۳۵/۲	۱۳/۶	۴/۴	۳/۳۶	۱/۰۱
ازدواج باعث می‌شود آدم یک آقا بالاسر پیدا کند.												دختران		۸/۸	۳۶/۴	۳۶	۱۴	۴/۸	۳/۳۰	۰/۹۷
آدم با ازدواج کردن، از خیلی قید و بندها راحت می‌شود.												مادران		۴	۱۸/۴	۳۸	۳۰	۹/۶	۳/۲۲	۰/۹۸
ازدواج باعث می‌شود آدم یک آقا بالاسر پیدا کند.												دختران		۷/۶	۲۵/۶	۳۶/۸	۲۳/۲	۶/۸	۲/۹۶	۱/۰۳
آدم تا آخر عمر مجرد بماند، بهتر از این است که ازدواج بد کند.												مادران		۶	۲۳/۶	۳۴/۸	۲۸/۴	۷/۲	۲/۹۲	۱/۰۲
ازدواج باعث می‌شود آدم یک آقا بالاسر پیدا کند.												دختران		۱۰/۸	۲۱/۲	۳۹/۶	۲۳/۲	۵/۲	۳/۰۹	۱/۰۳
ازدواج باعث می‌شود آدم یک آقا بالاسر پیدا کند.												مادران		۹/۶	۲۱/۲	۳۲/۴	۲۵/۶	۱۱/۲	۳/۰۷	۱/۱۳
ازدواج باعث می‌شود آدم یک آقا بالاسر پیدا کند.												دختران		۱۰	۲۷/۶	۲۹/۲	۲۵/۲	۸	۲/۹۳	۱/۱۱
ازدواج باعث می‌شود آدم یک آقا بالاسر پیدا کند.												مادران		۳۴	۲۶	۲۱/۲	۱۲	۶/۸	۲/۳۱	۱/۲۴
ازدواج باعث می‌شود آدم یک آقا بالاسر پیدا کند.												دختران		۳۶/۴	۲۴	۲۴/۸	۶	۸/۸	۲/۲۶	۱/۲۵

سؤالات طیف نگرش به ضرورت ازدواج ابتدا هم جهت شدند، بعد از جمع نمرات و استخراج میانگین دو نسل، نمرات به سه دسته با فواصل برابر تقسیم شد که نتایج به دست آمده از این بخش در جدول ۷ ارائه شده است.

جدول ۷: وضعیت نگرش دو نسل مادران و دختران به ضرورت ازدواج

Table 7: Attitude status of two generations of mothers and daughters towards the necessity of marriage

متغیر	تعداد سؤال	کمترین نمره	بیشترین نمره	میانگین نظری طیف	طبقه پاسخ	دختران		مادران	
						درصد معتبر	میانگین	درصد معتبر	میانگین
ضرورت ازدواج	۶	۶	۳۰	۱۸	متوسط	۱۶	۹/۲	۱۳	۷/۵
						۱۴۲	۸۱/۶	۱۴۶	۸۳/۹
						۱۶	۹/۲	۱۵	۸/۶
					زیاد				

بر اساس جدول ۷، هر دو نسل مادران و دختران ازدواج را ضروری می‌دانند اما بر اساس میانگین‌های به دست آمده ضرورت ازدواج از دیدگاه مادران اندکی بیشتر از نسل دختران است.

نگرش به روابط خارج از چارچوب ازدواج

نگرش به روابط خارج از چارچوب ازدواج با ۶ سؤال مورد بررسی قرار گرفت. اطلاعات به دست آمده برای هر سؤال به تفکیک دو نسل در جدول ۸ ارائه شده است.

جدول ۸: توزیع نسبی پاسخ مادران و دختران به گویه‌های نگرش به روابط خارج از چارچوب ازدواج

Table 8: Relative distribution of mothers' and daughters' answers to the questions of attitude towards relationships outside marriage

انحراف معیار	میانگین	کاملاً مخالفم	کاملاً موافقم	تا حدی موافقم	کاملاً موافقم	نسل‌ها	گویه‌ها
۱/۲۳	۲/۷۴	۱۴/۸	۳۶/۸	۱۹/۲	۱۸	مادران	جنس مخالف هم می‌تواند، مثل جنس موافق یک مادران دوست برای آدم باشد.
۱/۲۱	۳/۰۵	۱۲/۸	۱۸/۸	۳۲/۸	۲۱/۶	دختران	
۱/۱۳	۲/۲۴	۳۲	۳۱/۲	۲۰/۸	۱۲/۴	مادران	اینکه یک دختر و پسر از طریق اینترنت و فضای مادران مجازی با هم دوست شوند، ایرادی ندارد.
۱/۱۸	۲/۶۲	۲۴/۸	۱۸	۳۰/۴	۲۳/۶	دختران	
۱/۲۹	۲/۷۴	۱۰/۴	۲۲/۸	۱۸	۲۸/۴	مادران	شرکت در مهمانی‌های دوستانه و اردوها و... با مادران حضور جنس مخالف را نمی‌پسندم.
۱/۰۹	۲/۸۰	۶/۸	۱۶	۴۲/۴	۲۰	دختران	

گویه‌ها	نسل‌ها	کاملاً موافقم	تا حدی موافقم	مخالقم	کاملاً مخالفم	میانگین	انحراف معیار
از دوستی با افرادی که با جنس مخالف رابطه مادران	۳۷/۶	۳۱/۲	۱۳/۲	۸/۴	۹/۶	۲/۲۱	۱/۲۹
نامشروع داشته باشند، پرهیز می‌کنم.	دختران	۲۵/۲	۲۶/۴	۲۵/۶	۱۳/۲	۲/۵۵	۱/۲۶
اشکالی ندارد دو نفر که با هم دوست هستند، رابطه مادران	۴/۴	۴/۸	۱۱/۲	۱۲/۸	۶۶/۸	۱/۶۷	۱/۱۲
جنسی با یکدیگر داشته باشند.	دختران	۲	۸/۴	۸	۲۳/۶	۵۸	۱/۷۲
داشتن رابطه دوستانه با همکاران جنس مخالف در مادران	۶	۱۱/۶	۲۴/۴	۲۷/۶	۳۰/۴	۲/۳۵	۱/۱۹
محل کار ایرادی ندارد.	دختران	۸/۴	۱۱/۶	۳۴/۸	۲۰/۸	۲۴/۴	۱/۲۱

پس از هم جهت کردن سؤالات نگرش به روابط خارج از چارچوب ازدواج و ترکیب آنها نمره میانگین طیف به دست آمد. سپس نمره به دست آمده به سه دسته با فواصل برابر تقسیم شد که نتایج آن در جدول ۹ ارائه شده است.

جدول ۹: وضعیت نگرش دو نسل مادران و دختران به روابط خارج از چارچوب ازدواج

Table 9: Attitude status of two generations of mothers and daughters towards relationships outside marriage

متغیر	تعداد کمترین	بیشترین	میانگین	طبقه	دختران	مادران
سؤال	نمره	نمره	نظری طیف	پاسخ	درصد معتبر فراوانی	درصد معتبر میانگین فراوانی
نگرش به روابط				منفی	۳۳/۳	۸۲
خارج از	۶	۳۰	۱۸	بینابین	۶۳/۸	۱۵/۳۴
چارچوب ازدواج				مثبت	۲/۹	۵

در رابطه با نگرش به روابط خارج از ازدواج باید گفت که هر دو نسل دیدگاه مثبتی به این نوع روابط ندارند. دختران به نسبت مادران دیدگاه مثبت تری نسبت به این موضوع دارند که پسر می‌تواند مانند دختر یک دوست برای آنها باشد، اما هر دو نسل مخالف رابطه نامشروع هستند. در واقع، هر دو نسل در عین تفاوت با یکدیگر قائل به وجود حریم‌هایی در ارتباط با جنس مخالف هستند.

نگرش به طلاق

برای سنجش نگرش به طلاق از ۴ سؤال در قالب جدول ۱۰ استفاده شده است.

جدول ۱۰: توزیع نسبی پاسخ مادران و دختران به گویه‌های نگرش به طلاق

Table 10: Relative distribution of mothers' and daughters' answers to the questions of attitude towards divorce

انحراف معیار	میانگین	کاملاً مخالقم	کاملاً موافقم	بینابین مخالقم	نسبها موافقم	گویه‌ها
۱/۱۲	۳/۳۹	۴/۴	۱۹/۲	۲۸/۴	۲۸/۸	۱۹/۲
۱/۰۸	۳/۵۲	۳/۲	۱۴	۳۲	۲۸/۴	۲۲/۴
۱/۱۲	۳/۳۳	۴/۸	۱۸/۸	۳۳/۲	۲۴/۴	۱۸/۸
۱/۱۰	۳/۳۴	۶/۴	۱۳/۲	۳۸	۲۴/۸	۱۷/۶
۱/۱۲	۲/۹۷	۱۰	۲۲	۳۲/۴	۲۶/۴	۹/۲
۱/۱۱	۲/۸۲	۸	۱۸/۴	۳۳/۶	۲۸	۱۲
۱/۲۸	۲/۹۱	۱۶/۴	۲۶/۸	۱۷/۶	۲۷/۶	۱۱/۶
۱/۳۴	۲/۸۴	۲۰/۴	۲۲	۲۵/۶	۱۶/۴	۱۵/۶

بعد از هم جهت کردن نمرات طیف، جمع نمرات و استخراج میانگین، نمرات به سه دسته با فواصل برابر تقسیم شد که نتایج به دست آمده از این بررسی در جدول ۱۱ ارائه شده است.

جدول ۱۱: وضعیت نگرش دو نسل مادران و دختران به طلاق

Table 11: Attitude status of two generations of mothers and daughters towards divorce

متغیر	تعداد سؤال	کمترین نمره	بیشترین نمره	میانگین طیف	طبقه پاسخ	دختران فراوانی	مادران فراوانی
نگرش به طلاق	۴	۴	۲۰	۱۲	منفی	۱۹/۵	۳۳
					بینابین	۶۸/۴	۱۱۴
					مثبت	۱۲/۱	۲۷

بر اساس یافته‌های آمده در جدول ۱۱، مشابهت فراوانی بین دو نسل در ارتباط با نگرش به طلاق وجود دارد. هر دو نسل نه طلاق را تابو می‌دانند و نه حاضرند به هر قیمتی تن به ادامه زندگی دهند. از دیدگاه آنها تا حد امکان باید از طلاق پرهیز کرد ولی در شرایطی که مجبور باشند راه مناسبی به حساب می‌آید. این موضوع بیانگر نگرش بینابینی آنها به طلاق است.

نگرش به فرزندآوری

برای سنجش نگرش به فرزندآوری دو نسل مادران و دختران از ۱۱ سؤال استفاده شد که نتایج به‌دست‌آمده از سؤالات به تفکیک دو نسل در جدول ۱۲ ارائه شده است.

جدول ۱۲: توزیع نسبی پاسخ مادران و دختران به گویه‌های نگرش به فرزندآوری

Table 12: Relative distribution of mothers' and daughters' answers to the questions of attitude towards childbearing

انحراف معیار	کاملاً میانگین	مخالقم	تا حدی موافقم	کاملاً موافقم	نسل‌ها	گویه‌ها		
۰/۹۴	۳/۶۲	۳/۶	۵/۶	۳۲	۴۲/۸	۱۶	مادران	به طور طبیعی یک زن بعد از ازدواج باید صاحب فرزند شود.
۱/۰۲	۳/۵۳	۴	۱۰/۴	۳۱/۲	۳۶/۸	۱۷/۶	دختران	
۱/۲۰	۲/۸۸	۱۷/۲	۱۹/۲	۲۸/۸	۲۷/۲	۷/۶	مادران	علی‌رغم وجود مشکلات اقتصادی، همچنان معتقدم که باید مادران
۱/۱۸	۲/۶۸	۱۹/۲	۲۷/۶	۲۴/۸	۲۲/۴	۶	دختران	تعداد فرزند در خانواده زیاد باشد.
۰/۹۳	۳/۶۰	۲	۷/۶	۳۶/۸	۳۵/۶	۱۸	مادران	داشتن برادر و خوهر را برای فرزند خود ضروری می‌دانم.
۱/۰۳	۳/۲۳	۶/۴	۱۳/۲	۴۲/۸	۲۵/۶	۱۲	دختران	
۱/۱۰	۲/۸۶	۷/۲	۲۱/۶	۳۳/۲	۲۶	۱۲	مادران	داشتن فرزند برای من محدودیت ایجاد می‌کند.
۱/۰۷	۲/۸۷	۷/۶	۱۴/۸	۳۶	۳۰/۴	۱۱/۲	دختران	
۰/۹۷	۴/۰۸	۰/۴	۷/۲	۲۰	۲۸/۸	۴۳/۶	مادران	تجربه حس خاله بودن و یا عمه بودن را دوست دارم.
۱/۰۵	۳/۸۳	۲	۹/۶	۲۴	۳۲	۳۲/۴	دختران	
۱/۲۰	۲/۹۳	۱۰/۸	۲۲	۳۱/۲	۲۱/۶	۱۴/۴	مادران	فرزند مانع پیشرفت شغلی فرد می‌شود.
۱/۱۵	۲/۸۰	۸	۱۹/۶	۳۱/۲	۲۶/۸	۱۴/۴	دختران	
۱/۰۹	۲/۸۶	۶/۴	۲۳/۲	۳۳/۲	۲۵/۲	۱۲	مادران	برای زن شاغل، یک فرزند کافی است.
۱/۱۱	۲/۵۸	۴/۸	۱۴/۸	۳۴/۸	۲۴/۸	۲۰/۸	دختران	
۱/۱۹	۳/۱۲	۹/۶	۲۰/۴	۳۱/۶	۲۵/۶	۱۲/۴	مادران	والدین بایستی فرزندان زیادی داشته باشند تا در دوران پیری
۱/۲۴	۳	۱۳/۶	۲۲	۲۸/۸	۲۱/۲	۱۴/۴	دختران	تنها نباشند.
۱/۱۰	۲/۶۹	۴	۲۰/۴	۳۴/۴	۲۳/۲	۱۸	مادران	داشتن فرزند زیاد موجب ایجاد فشارهای روحی و روانی برای
۱/۱۶	۲/۷۶	۸	۱۷/۶	۳۳/۶	۲۴/۴	۱۶/۴	دختران	والدین می‌شود.
۱/۱۱	۲/۷۱	۴/۸	۲۰/۸	۳۲	۲۶	۱۶/۴	مادران	فرزند زیاد باعث می‌شود، والدین نتوانند آنها را خوب تربیت
۱/۱۸	۲/۷۳	۹/۶	۱۵/۶	۲۸/۸	۳۰/۴	۱۵/۶	دختران	کنند.
۱/۲۳	۲/۸۵	۱۶/۸	۲۴/۸	۲۶/۴	۲۲	۱۰/۴	مادران	هرچه تعداد فرزندان بیشتر باشد، وابستگی زن و شوهر بیشتر
۱/۲۸	۲/۷۱	۲۲/۸	۲۲/۴	۲۵/۶	۱۹/۲	۱۰	دختران	می‌شود.

با هم جهت کردن سؤالات طیف نگرش به فرزندآوری، ترکیب نمرات و استخراج میانگین، اقدام به دسته‌بندی نمرات به سه دسته با فواصل برابر شد که نتایج به‌دست‌آمده از این فرایند در جدول ۱۳ ارائه شده است.

جدول ۱۳: وضعیت نگرش دو نسل مادران و دختران به فرزندآوری

Table 13: Attitude status of two generations of mothers and daughters towards childbearing

متغیر	تعداد سؤال	کمترین نمره	بیشترین نمره	میانگین نظری طیف	طبقه		دختران		مادران	
					پاسخ	میانگین	درصد	میانگین	درصد	میانگین
نگرش به فرزندآوری	۱۱	۱۱	۵۵	۳۳	منفی	۱۴	۸	۱۱	۶/۳	۳۳/۷۵
					بینابین	۱۵۳	۸۷/۹	۳۲/۵۶	۱۴۳	۸۲/۲
					مثبت	۷	۴	۲۰	۱۱/۵	

یافته‌های مندرج در جدول ۱۳، نشان می‌دهند که دیدگاه مادران به فرزندآوری مثبت‌تر از دیدگاه دختران است. تغییرات اجتماعی سبب شده است که نسل جدید در مقایسه با نسل مادران تمایل کمتری به فرزندآوری داشته باشد.

نگرش به فرزندپروری

برای سنجش نگرش به فرزندپروری از ۴ سؤال در قالب جدول ۱۴ استفاده شده است.

جدول ۱۴: توزیع نسبی پاسخ مادران و دختران به گویه‌های نگرش به فرزندپروری

Table 14: Relative distribution of mothers' and daughters' answers to the questions of attitude towards parenting

انحراف معیار	میانگین	کاملاً مخالفم		تا حدی موافقم		کاملاً موافقم		نسل‌ها	گویه‌ها
		مخالقم	مخالقم	موافقم	موافقم	مادران	دختران		
۱/۱۳	۲/۳۰	۲۹/۲	۳۰/۴	۲۵/۲	۱۰/۸	۴/۴	مادران	با تنبیه بدنی (کتک زدن) فرزند توسط والدین موافقم.	
۱/۲۳	۲/۳۲	۳۰/۴	۳۲/۸	۱۸	۱۱/۲	۷/۶	دختران		
۱/۰۹	۳/۵۲	۴/۴	۱۳/۲	۲۹/۲	۳۲/۴	۲۰/۸	مادران	والدین می‌توانند در انتخاب دوست فرزندان خود اعمال نظر کنند.	
۰/۹۴	۳/۴۴	۲/۴	۱۰/۴	۴۲/۸	۲۹/۶	۱۴/۸	دختران		
۱/۰۷	۳/۱۵	۷/۲	۱۸/۴	۳۷/۲	۲۶	۱۱/۲	مادران	فرزندان می‌توانند پس از ازدواج در کنار پدر و مادر خود زندگی کنند.	
۱/۱۴	۳/۰۶	۹/۲	۲۴	۲۸/۴	۲۷/۶	۱۰/۸	دختران		
۱/۲۰	۳/۰۳	۱۰/۸	۲۸/۴	۲۸	۱۹/۲	۱۳/۶	مادران	والدین نباید پس از ازدواج فرزندان، در کار آنها دخالت کنند.	
۱/۳۶	۳/۰۷	۲۰	۲۰/۴	۲۳/۲	۱۹/۶	۱۶/۸	دختران		

سؤالات طیف نگرش به فرزندپروری ابتدا هم جهت شدند، بعد از جمع نمرات و استخراج میانگین دو نسل، نمرات به دست آمده به سه دسته با فواصل برابر تقسیم شد که نتایج این بخش در جدول ۱۵ ارائه شده است.

جدول ۱۵: وضعیت نگرش دو نسل مادران و دختران به فرزندپروری

Table 15: Attitude status of two generations of mothers and daughters towards parenting

متغیر	تعداد کمترین	بیشترین	میانگین	طبقه پاسخ		مادران	دختران
				سؤال	نمره		
نگرش به فرزندپروری	۴	۲۰	۱۲	سنتی	۱۹	۱۲/۱	۲۱
				سنتی-مدرن	۱۲۹	۷۴/۱	۱۳۴
				مدرن	۲۶	۱۴/۹	۱۹

یافته‌های مندرج در جدول ۱۵، نشان می‌دهند که در حدود سه چهارم مادران و دختران در رابطه با شیوه فرزندپروری به ترکیبی از هر دو روش سنتی و مدرن باور دارند. در واقع، در پاسخ به سؤالات، اکثریت آنها یا پاسخ "تا حدودی موافقم" را انتخاب کرده‌اند یا در بعضی از سؤالات روش‌های سنتی تربیت فرزند را می‌پذیرند و در بعضی از سؤالات موافق روش‌های غیرسنتی هستند.

آزمون فرضیه‌ها

باتوجه به سطح سنجش متغیرها می‌توان آزمون فرضیات پژوهش را به دو دسته آزمون‌های مقایسه میانگین t مستقل و χ^2 دو تقسیم نمود. در ادامه ابتدا در جدول ۱۶ نتایج فرضیات پژوهش با آزمون t مستقل ارائه می‌شوند، سپس در جداول ۱۷، ۱۸ و ۱۹ نتایج آزمون χ^2 دو برای فرضیات پژوهش بیان می‌شوند.

جدول ۱۶: نتایج آزمون t با دو نمونه مستقل برای مقایسه میانگین متغیرها در بین دو نسل مادران و دختران

Table 16: The result two independent samples t- test to compare the average of variables between two generations of mothers and daughters

P	T	انحراف معیار	میانگین	تعداد	نسل‌ها	متغیرها
۰/۰۱	۲/۵۸	۳/۷	۲۷/۲۳	۱۷۴	دختران	نگرش به ازدواج (سنتی / مدرن)
		۴	۲۶/۱۷	۱۷۴	مادران	
۰/۲۸	۱/۰۷	۳/۳	۱۷/۷۶	۱۷۴	دختران	ضرورت ازدواج
		۳/۲	۱۸/۱۴	۱۷۴	مادران	
۰/۰۰۴	۲/۹۰	۴/۱	۱۵/۳۴	۱۷۴	دختران	نگرش به روابط خارج از چارچوب ازدواج
		۴/۲	۱۴/۰۶	۱۷۴	مادران	
۰/۶۹	۰/۴۰	۲/۴	۱۱/۶۴	۱۷۴	دختران	نگرش به طلاق
		۲/۹	۱۱/۷۶	۱۷۴	مادران	
۰/۸۷	۰/۱۶	۴	۲۷/۷۵	۱۷۴	دختران	سن مناسب ازدواج برای پسر
		۴	۲۷/۶۸	۱۷۴	مادران	
۰/۶۳	۰/۴۸	۳/۵	۲۳/۷۸	۱۷۴	دختران	سن مناسب ازدواج برای دختر
		۳/۸	۲۳/۵۹	۱۷۴	مادران	
۰/۱۱	۱/۶۱	۲/۲	۳/۸۶	۱۷۴	دختران	فاصله سنی دختر و پسر برای ازدواج
		۲	۴/۲۲	۱۷۴	مادران	
۰/۰۳	۲/۱۵	۴/۸	۳۲/۵۶	۱۷۴	دختران	نگرش به فرزندآوری
		۵/۵	۳۳/۷۵	۱۷۴	مادران	
۰/۰۱	۲/۵۸	۰/۹	۲/۰۵	۱۷۴	دختران	تعداد مناسب فرزند
		۱	۲/۳۱	۱۷۴	مادران	
۰/۵۳	۰/۶۳	۲/۳	۱۲/۱۹	۱۷۴	دختران	نگرش به فرزندپروری
		۲/۳	۱۲/۰۴	۱۷۴	مادران	

یافته‌های مندرج در جدول ۱۶ نشان می‌دهند که از ۷ فرضیه اول مطرح شده در ارتباط با تفاوت دو نسل در ابعاد مختلف نگرش به ازدواج، تنها دو فرضیه تأیید شدند. به عبارت دیگر، نگرش به ازدواج سنتی یا مدرن و همچنین نگرش به روابط خارج از چارچوب ازدواج برحسب دو نسل تفاوت معناداری دارد. در رابطه با نگرش به ازدواج (سنتی / مدرن) باید گفت که دختران تمایل بیشتری به ازدواج مدرن دارند و اختلاف بین دو نسل مادران و دختران در این زمینه معنادار است ($p < 0/05$).

$t=2/58$). با در نظر گرفتن اینکه بر اساس جدول ۵، میانگین نظری طیف ۲۷ است، باید گفت که میانگین نمره مادران در این متغیر حدود ۲۶ است؛ یعنی تمایل به ازدواج سنتی در مادران به مراتب بیشتر از دختران است که نمره آنها بالاتر از میانگین نظری طیف قرار دارد.

نگرش دو نسل در رابطه با روابط خارج از چارچوب ازدواج نیز تفاوت معناداری دارد ($p < 0/01$)، $t=2/9$). نسل دختران در مقایسه با نسل مادران این نوع روابط را قابل قبول‌تر می‌دانند. اگرچه وجه مشترک هر دو نسل این است که نگرش آنها به این روابط پایین‌تر از میانگین نظری طیف است و به عبارت دیگر هر دو نسل، نگرش مثبتی به این روابط ندارند. اما در قیاس دو نسل، نسل دختران نگرش مثبت‌تری به این نوع روابط دارد تا نسل مادران.

نگرش به ضرورت ازدواج از دیدگاه مادران و دختران اگرچه با یکدیگر تفاوت دارد و نمره دختران پایین‌تر از میانگین نظری طیف یعنی ۱۸ است و نمره مادران بالاتر از میانگین نظری طیف می‌باشد و مادران به ضرورت ازدواج بیشتر از دختران تأکید دارند، اما اختلاف مشاهده شده، به لحاظ آماری معنادار نمی‌باشد ($t=1/07$, $p > 0/05$). در رابطه با نگرش به طلاق باید گفت که برای هر دو نسل، طلاق یک تابو نیست و معتقدند تحت هر شرایطی نباید زندگی کرد. نمره نگرش به طلاق برای هر دو نسل در اطراف نمره میانگین قرار دارد. جمله معروف "دختر با لباس سفید خونه بخت میره و با کفن سفید هم بر می‌گردد" برای هر دو نسل اعتبار گذشته را ندارد ($t=0/4$, $p > 0/05$). هر دو نسل سن مناسب برای ازدواج پسر را حدوداً ۲۸ سال و سن مناسب ازدواج برای دختر را حدوداً ۲۴ سال و اختلاف سن دختر و پسر برای ازدواج را ۴ سال به نفع پسر می‌دانند. اگرچه در ارتباط با سن‌های مطرح شده، اختلافاتی بین نسل مادران و دختران وجود دارد، اما این اختلافات ناچیز بوده و به لحاظ آماری معنادار نمی‌باشند ($t=1/61$, $p > 0/05$). لذا باید گفت تشابه دیدگاه در این زمینه بین دو نسل وجود دارد.

علاوه بر نگرش به ازدواج و ابعاد مختلف آن، به بررسی نگرش به فرزندآوری و فرزندپروری نیز پرداخته شد. به لحاظ نگرش به فرزندآوری باید گفت بین دو نسل تفاوت معناداری وجود دارد ($t=2/15$, $p < 0/05$). یافته‌های مندرج در جدول ۱۶، نشان می‌دهد که در نگرش مادران، فرزندآوری

به صورت معناداری مثبت تر از نگرش دختران است. تفاوت در نگرش به فرزندآوری در فرضیه تعداد مناسب فرزند نیز دیده می شود. به عبارت دیگر نگرش نسبت به تعداد مناسب فرزند بین دو نسل مادران و دختران تفاوت معناداری دارد و این اختلاف در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است ($t=2/58, p<0/01$). مادران تعداد مناسب فرزند را $2/3$ فرزند برای هر خانواده می دانند در حالی که این نسبت برای دختران حدوداً ۲ فرزند است.

با وجود اختلاف دو نسل در ارتباط با نگرش به فرزندآوری و تعداد مناسب فرزند باید گفت که دو نسل به لحاظ نگرش به فرزندپروری تفاوت یا اختلاف معناداری با یکدیگر ندارند ($p>0/05$). بر اساس نتایج آمده در جدول ۱۶، نمره میانگین دو نسل در این زمینه نسبتاً یکسان بوده و حدوداً برابر با میانگین نظری طیف یعنی نمره ۱۲ می باشد. لذا باید گفت دو نسل در میانه طیف سنتی - مدرن به لحاظ شیوه فرزندپروری قرار دارند.

به منظور آزمون فرضیه "نگرش به چند همسری بر حسب نگرش دو نسل تفاوت معناداری وجود دارد" از آزمون خی دو استفاده شد. نتایج به دست آمده از این آزمون در جدول ۱۷ ارائه شده است.

جدول ۱۷: نتایج آزمون نگرش های مادران و دختران به چند همسری

Table 17: The test results of mothers' and daughter's attitudes towards polygamy

نسل مادران		نسل دختران		نگرش به چند همسری
درصد معتبر	فراوانی	درصد معتبر	فراوانی	
۸۳/۹	۱۴۶	۸۲/۲	۱۴۳	مخالفم
۶/۳	۱۱	۳/۴	۶	با لحاظ نمودن شرطهایی موافقم
۹/۸	۱۷	۱۴/۴	۲۵	موافقم
$\chi^2=3/03$		df= ۲		p= ۰/۲۲

یافته های مندرج در جدول ۱۷ نشان می دهند که نگرش به چند همسری بر حسب دو نسل مادران و دختران تفاوت معناداری ندارد. وجه مشترک هر دو نسل، مخالفت اکثریت قاطع آنها با چند همسری تحت هر شرایطی است. ضمن آنکه نباید این یافته را هم دور از نظر داشت که $14/4$ درصد از دختران نگرش مثبت تری به چند همسری دارند تا مادران ($9/8$ درصد).

زمان مناسب ازدواج دختر از دیدگاه دو نسل، فرضیه دیگری بود که مورد آزمون قرار گرفت. نتایج به‌دست‌آمده از این فرضیه در جدول ۱۸ ارائه شده است.

جدول ۱۸: نتایج آزمون نگرش‌های دو نسل مادران و دختران به زمان مناسب برای ازدواج دختران

Table 18: The test results of the two generations of mothers' and daughters' attitudes towards the appropriate time for girls' marriage

نسل مادران		نسل دختران		زمان مناسب برای ازدواج دختر
درصد معتبر	فراوانی	درصد معتبر	فراوانی	
۱۴	۳۵	۸/۸	۳۲	بعد از اتمام تحصیلات متوسطه
۲۵/۶	۶۴	۲۶	۶۵	بعد از اتمام تحصیلات عالی
۲۴/۸	۶۲	۲۹/۲	۷۳	بعد از اشتغال به کار
۳۲	۸۰	۳۱/۲	۷۸	در صورت دارا بودن شرایط مناسب
۳/۶	۹	۴/۸	۱۲	نمی‌دانم
$\chi^2=۴/۳۲$		df= ۴		p= ۰/۳۶

یافته‌های مندرج در جدول ۱۸، نشان می‌دهند که نگرش به زمان مناسب ازدواج دختر برحسب دو نسل تفاوت معناداری ندارد. در هر دو نسل، حدود یک‌چهارم از پاسخگویان (۲۹/۲ درصد دختران و ۲۴/۸ درصد مادران) زمان مناسب ازدواج دختر را بعد از اشتغال به کار و حدوداً همین میزان (۲۶ درصد دختران و ۲۵/۶ درصد مادران) بعد از اتمام تحصیلات عالی می‌دانند؛ اما دختران به ازدواج خود بعد از اشتغال تأکید نسبتاً بیشتری دارند. در هر دو نسل، اکثریت پاسخگویان بهترین زمان مناسب برای ازدواج دختر را منوط به دارا بودن شرایط می‌دانند (۳۱/۲ درصد دختران و ۳۲ درصد مادران). از دیدگاه این گروه زمانی که دختر به سن مناسبی برای ازدواج رسیده و خواستگار مناسب هم وجود داشت، بدون لحاظ کردن تحصیلات دختر یا وضعیت اشتغال وی می‌توان آن زمان را زمان مناسب ازدواج دختر دانست. یافته مهم دیگر، اعتقاد مادران (۱۴ درصد) به ازدواج دختران پس از اتمام تحصیلات متوسطه، بیشتر از دختران (۸/۸ درصد) است.

در جدول ۱۹، مرجع انتخاب همسر برای دختران از دیدگاه دو نسل مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۱۹: نتایج آزمون نگرش‌های دو نسل مادران و دختران به مبنای انتخاب همسر

Table 19: The test results of the two generations of mothers' and daughter's attitude towards the criteria of spouse selection

نسل مادران		نسل دختران		مبنای انتخاب همسر
درصد معتبر	فراوانی	درصد معتبر	فراوانی	
۳۶	۹۰	۲۴	۶۰	والدین
۵۱/۲	۱۲۸	۶۹/۲	۱۷۳	عشق دو طرف
۱۲/۸	۳۲	۶/۸	۱۷	همسان بودن به لحاظ اقتصادی و اجتماعی
$\chi^2=۰/۰۰۰$		df=۲	p=۰/۰۰۰	Contingency Coefficient=۰/۱۸

یافته‌های مندرج در جدول ۱۹، نشان می‌دهند که بین دو نسل به لحاظ مرجع انتخاب همسر برای دختر تفاوت معناداری در سطح اطمینان ۹۹ درصد وجود دارد. اگرچه هر دو نسل بر روی عشق دختر و پسر به یکدیگر به عنوان مبنای ازدواج تأکید دارند، اما این تأکید به صورت معناداری نزد دختران (۶۹/۲ درصد) بسیار بیشتر از مادران (۵۱/۲ درصد) است. بعد از عشق دو طرف، مبنای بعدی برای انتخاب همسر رضایت و موافقت والدین مطرح شده است که مادران (۳۶ درصد) به نسبت دختران (۲۴ درصد) بیشتر بر آن تأکید دارند. علاوه بر این، نسبت مادرانی (۱۲/۸ درصد) که به همسان بودن دختر و پسر به لحاظ اقتصادی و اجتماعی تأکید دارند حدود دو برابر متناظر آن در دختران (۶/۸ درصد) است.

بحث و نتیجه‌گیری

چارچوب تحلیلی گذار جمعیتی دوم ناظر بر این موضوع است که بر اساس تغییرات فرهنگی صورت گرفته در جامعه، تغییراتی در الگوی همسرگزینی و رفتارهای باروری اتفاق افتاده است. در این تغییرات، تعلق به آرمان‌های فردی و آزادی انتخاب فردی بیش از گذشته نمایان شده و این موضوع سبب تغییراتی در نگرش نسل‌های مختلف به ازدواج، فرزندآوری و فرزندپروری شده است. این تغییرات در جامعه مورد مطالعه، یعنی مراکز شهری شهرستان ایلام، بین مادران و دختران قابل مشاهده است، ولی این تغییرات به معنای گسست نسل جدید از نسل قبل نیست. همانگونه که دورکیم (۱۳۹۹) نیز مطرح می‌کند، گسترش فردگرایی به معنای جدایی فرد از جمع نیست. مراکز شهری

شهرستان ایلام نیز مانند سایر مناطق کشور در طول سال‌های اخیر تغییرات ارزش‌ها، نگرش‌ها و سبک زندگی را بین نسل‌های مختلف تجربه کرده است. در وضعیت موجود، در مراکز شهری شهرستان ایلام همزیستی سبک‌های مختلف زندگی در طول نسل قابل مشاهده است. چنین وضعیتی که در ایلام مشاهده می‌شود، ویژگی جوامع کنونی است و ایلام جزئی از آن است. نسل جدید مراکز شهری شهرستان ایلام در وضعیت کنونی با سرعت بیشتری از نسل‌های قبل نسبت به "خود" باز اندیشی می‌کند. این بازاندیشی به تعبیر گیدنز (۱۳۸۷) منجر به ساخت "خود" جدیدی شده است که تفاوت‌هایی با نسل قبل دارد. این موضوع سبب دگرگونی‌های بزرگی در خانواده شده است که مهمترین آنها تکریم فرزندان، تحول نقش‌های زن و شوهری، موقعیت در حال‌تغییر زنان و موازنه قدرت آنها با مردان و در نهایت زمینه‌های شکل‌گیری و گسترش "دموکراسی عاطفی" است. این موضوع برای مادران نسل‌های قبل در مراکز شهری شهرستان ایلام به دلیل بافت سنتی و ویژگی‌های ارزشی آنها چندان محل تفکر و تأمل نبود. به تاسی از تعبیر اینگلهارت (۱۳۷۳)، می‌توان گفت که در شهر ایلام، تفاوت میان اجتماعی شدن تکوینی دختران با مادران موجب شده تا دختران اولویت نسبتاً بالایی برای آزادی و ابراز عقیده قائل شوند. اجتماعی شدن و شرایط تکوین این دو نسل، بخش مهمی از تبیین این تفاوت را فراهم می‌کند. نسل قبل ایلام تجربه نزدیک‌تری از دوران جنگ دارد و هرچه به نسل‌های بعدی می‌رسیم این تجربه کمتر و به سطح تعریف خاطره و روایت می‌رسد. مراکز شهری شهرستان ایلام به واسطه مرزی بودن، در دوران جنگ تحمیلی، مرکز درگیری و میدان نبرد ایران و عراق بود. نسل قبل ایلام دوره‌هایی از جنگ و جیره‌بندی اقتصادی را تجربه کرده است، درحالی‌که عموماً دختران چنین تجربه‌ای ندارند و یا به خاطر نمی‌آورند. مطابق با فرضیه کمیابی اینگلهارت (۱۳۷۳)، تغییرات اقتصادی و اجتماعی صورت گرفته بعد از جنگ و در دوره جدید، سبب تغییر ارزش‌ها و گسترش ارزش‌های فرامادی شده است. این تغییرات با روند افزایشی و نامرئی رخ داده است. پیامد این امر در جامعه ایلام برای نسل جدید آن است که انتخاب انسانی و عشق در ازدواج به موضوع مهمی در انتخاب همسر تبدیل می‌شود و گرچه همچنان به‌مانند نسل مادران، مرجع خانواده و به‌ویژه والدین در انتخاب همسر از سوی نسل دختران نقش دارند، اما عشق برجستگی ویژه‌ای در

این انتخاب پیدا کرده و ازدواج خودانتخابی محوریت بیشتری در قیاس با ازدواج ترتیب داده شده دارد. چنین برداشتی از مرجع انتخاب همسر برای نسل جدید، به موضوع تحول خانواده از دیدگاه گیدنز (۱۳۹۶) شباهت دارد که خانواده‌های امروزی متفاوت از گذشته هستند و خانواده دیگر یک واحد اقتصادی نیست، بلکه مجموعه‌ای از پیوندهاست که بیشتر بر اساس ارتباط و خصوصاً ارتباط عاطفی شکل گرفته است؛ در حالی که در گذشته خانواده قبل از هر چیز، یک واحد اقتصادی بوده و پیوندها در زندگی خانوادگی بیشتر از هر چیز به علل اقتصادی و گاهی دلایل استراتژیک شکل می‌گرفته است.

یافته‌های پژوهش نشان‌دهنده ترکیبی از ارزش‌های سنتی و مدرن در نگرش به ازدواج در دو نسل است، اما نسبت ارزش‌های سنتی و مدرن متناسب با شاخص‌های مورد بررسی در دو نسل متفاوت است. بیشترین تفاوت نسلی مربوط به نگرش به ازدواج (سنتی-مدرن)، نگرش به روابط خارج از چارچوب ازدواج، نگرش به فرزندآوری، نگرش به تعداد مناسب فرزند و مرجع انتخاب همسر است که در این زمینه‌ها نسبت ارزش‌های مدرن در نگرش دختران بیشتر از مادران است. اجماع و توافق نظر هر دو نسل در مورد ضرورت ازدواج، نگرش به طلاق، سن مناسب ازدواج برای دختر و پسر، فاصله سنی دختر و پسر برای ازدواج، فرزندپروری، مخالفت با چندهمسری و همچنین زمان مناسب ازدواج دختر است. همسویی و اجماع در تعداد قابل توجهی از نگرش‌ها و اختلاف در ابعادی دیگر سبب شده که در این پژوهش بحث از تفاوت نسلی باشد، نه شکاف و تعارض نسلی. یافته‌های این پژوهش همانند پژوهش گروسی و یاری‌نسب (۱۳۹۹)، رازقی نصرآباد و فلاح‌نژاد (۱۳۹۶)، سرایی و اوجاقلو (۱۳۹۲) و عسکری ندوشن و همکاران (۱۳۸۸) تفاوت معنادار بین گروه مادران و دختران در تعدادی از نگرش‌های مربوط به ازدواج و فرزندآوری را نشان می‌دهد، اما از جانب دیگر، همسویی و اجماع در شاخص‌های دیگر را ارائه می‌دهد، لذا متفاوت از پژوهش کاظمی (۱۳۸۹)، در این پژوهش متناسب با شاخص‌های مورد بررسی نمی‌توان بحث از شکاف بین‌نسلی داشت. در این پژوهش همانند پژوهش فیسکین و ساری (۲۰۲۱) نسل جدید عموماً نگرش مثبتی

نسبت به ازدواج و فرزندآوری دارد و همراستا با آنچه که وایبو و همکاران (۲۰۲۱) بیان داشتند، در مجموع تصورات والدین و فرزندان (به استثنای مواردی) تفاوت زیادی ندارد. به منظور جلوگیری از تعارض و تضاد بین‌نسلی، مسئولیت نسل مادران بیشتر از دختران است. نسل دختران به واسطه تغییرات صورت‌گرفته اگر از جانب خانواده درک و جذب نشوند، زمینه تضاد با خانواده و جذب توسط دیگری را دارند که می‌تواند منشأ بسیاری از مسائل اجتماعی برای دختران باشد. افزایش تاب‌آوری در خانواده، گفتگوی بین‌نسلی در خانواده، پذیرش تفاوت بین‌نسلی در خانواده به‌عنوان فرایندی از زندگی در دوران مدرن و کاهش تحکم سنتی والدین می‌تواند مانع از تبدیل تفاوت بین‌نسلی به تعارض بین‌نسلی شود.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۸۳). رابطه بین‌نسلی در خانواده ایرانی، مجموعه مقالات بررسی مسایل اجتماعی ایران، تهران: انجمن جامعه‌شناسی ایران.
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: انتشارات کویر.
- اینگلهارت، رونالد، و آبرامسون، پل. آر. (۱۳۷۸). امنیت اقتصادی و دگرگونی ارزشی، ترجمه شهناز شفیع‌خانی، نامه پژوهش، ۱۴ و ۱۵، ۵۹-۱۰۵. <https://ensani.ir/file/download/article/20120514072642-1179-47.pdf>
- باتامور، تی. بی. (۱۳۷۰). جامعه‌شناسی، ترجمه سید حسن منصور و سید حسن حسینی کلجاهی، تهران: انتشارات جامعه و اقتصاد.
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۳) شکاف یا گسست نسلی در ایران امروز: تحلیل‌ها، تخمین‌ها و تدبیرها، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات استراتژیک.
- خلج‌آبادی فراهانی، فریده، و حسن، سرایی (۱۳۹۲). قصد تک‌فرزند و تعیین‌کننده‌های آن در زنان و مردان در شرف ازدواج در تهران. مطالعات جمعیتی، ۱(۱)، ۶۱-۸۵. https://jips.nipr.ac.ir/article_89149.html?lang=fa
- دورکیم، امیل (۱۳۹۹). تقسیم کار اجتماعی، ترجمه باقر پرهام، تهران: نشر مرکز.

- رازقی نصرآباد، حجیه بی‌بی، و فلاح‌نژاد، لیلا (۱۳۹۶). تفاوت‌های نسلی ارزش ازدواج (مورد مطالعه شهر هشتگرد). *مطالعات راهبردی زنان*، ۱۹(۷۵)، ۶۳-۸۴. [20.1001.1.20082827.1396.19.75.3.2](https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1706233)
- زیمل، گئورگ (۱۳۹۹). فلسفه پول، ترجمه شهناز مسمی‌پرست، تهران: نشر کتاب پارسه.
- سرایبی، حسن (۱۳۸۷). گذار جمعیتی دوم؛ با نیم‌نگاهی به ایران. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۳(۶)، ۱۱۸-۱۴۰. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1706233>
- سرایبی، حسن، و اوچاقلو، سجاد (۱۳۹۲). مطالعه نسلی تغییر ارزش ازدواج در ایران (مطالعه موردی زنان شهر زنجان). *مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، ۵(۴)، ۱۹-۴۱. <https://sanad.iau.ir/fa/Journal/jisds/Article/821501>
- شاه‌آبادی، زهرا، سرایبی، حسن، و خلج‌آبادی فراهانی، فریده (۱۳۹۲). نقش فردگرایی در قصد باروری زنان در شرف ازدواج (مطالعه شهرستان نیشابور)، *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۸(۱۶)، ۲۹-۵۴. [20.1001.1.1735000.1392.8.16.2.9](https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1706233)
- عسکری ندوشن، عباس، عباسی شوازی، محمد جلال، و صادقی، رسول (۱۳۸۸). مادران، دختران و ازدواج (تفاوت‌های نسلی در ایده‌ها و نگرش‌های ازدواج در شهر یزد). *مطالعات راهبردی زنان*، ۱۱(۴۴)، ۷-۳۶. [20.1001.1.20082827.1388.11.0.2.5](https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1706233)
- کاظمی، زهرا (۱۳۸۹). بررسی تأثیر آرمان‌گرایی توسعه‌ای بر شکاف بین نگرش‌های دختران و مادران آنها نسبت به ازدواج و خانواده. *فصلنامه خانواده‌پژوهشی*، ۶(۲۳)، ۲۹۹-۳۱۲. https://jfr.sbu.ac.ir/article_95754.html?lang=fa
- کمالی، افسانه (۱۳۸۷). مجموعه مقالات مسایل اجتماعی ایران (انجمن جامعه‌شناسی ایران)، تهران: نشر آگه.
- کمربیگی، خلیل (۱۳۸۹). شکاف نسلی و جوامع در حال گذار: بررسی و تبیین مسئله‌ی شکاف نسلی در ایلام. *فرهنگ ایلام*، ۲۶ و ۲۷، ۱۸۶-۲۱۶. <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/964434/>
- گروسی، سعیده، و یاری‌نسب، فاطمه (۱۳۹۹). تفاوت نسلی نگرش به ارزش‌های ازدواج و عوامل موثر در آن در زنان ساکن شهر یاسوج. *فصلنامه مطالعات راهبردی*، ۲۲(۸۷)، ۱۳۱-۱۴۹. [10.22095/JWSS.2020.186411.1993](https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/1706233)
- گودرزی، سعید (۱۳۸۹). تغییر ارزش‌های جوانان و عوامل مرتبط بر آن. *فصلنامه رفاه اجتماعی*، ۱۰(۳۹)، ۴۲۱-۴۴۴. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-350-fa.html>
- گیدنز، آنتونی (۱۳۸۴). پیامدهای مدرنیت، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.

گیدنز، آنتونی (۱۳۸۷). تجدد و تشخیص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید، ترجمه ناصر موفقیان، تهران: نشر نی.

گیدنز، آنتونی (۱۳۹۶). چکیده آثار آنتونی گیدنز، ویراستار فیلیپ کسل، ترجمه حسن چاوشیان، تهران: ققنوس.

مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). نتایج سرشماری نفوس و مسکن. تهران: مرکز آمار ایران
ملکشاهی، زینب (۱۳۸۵). شکاف نسلی جوانان (۲۵-۱۵ سال) با نسل انقلاب (۵۲-۴۲ سال): مطالعه موردی شهر ایلام، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
نجاتیان، محمدحسین، شریفی، منصور، ابراهیم‌پور، محسن، زنجانی، حبیب‌الله، و بقایی سرایی، علی (۱۳۹۸). ملاحظاتی در نقد گذار دوم جمعیت‌شناختی با نگاه به ایران. *نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران*، ۱۴(۲۷)، ۸۵-۱۱۳. [10.22034/JPAI.2020.43640](https://doi.org/10.22034/JPAI.2020.43640)

Campbell, K., & Wright, D. (2010). Marriage today: Exploring the incongruence between Americans' beliefs and practices. *Journal of Comparative Family Studies*, 41(3), 329-345.

Cileli, M., & Tezer, E. (1998). Life and value orientations of Turkish university students. *Journal of Adolescence*, 33(129), 219-228.

Fiskin, G., & Sari, E. (2021). Evaluation of the relationship between youth attitudes towards marriage and motivation for childbearing. *Children and Youth Services Review*, 121. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0190740920322787>.

Perveen, K., Usman, N., & Aftab, R. (2013). Interaction pattern and generation gap between offspring and parents. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 5(1), 886-899.

Wibowo, H. R., Ratnaningish, M., Goodwin, N. J., Ulum, D. F., & Minnick, E. (2021). One household, two worlds: Differences of perception towards child marriage among adolescent children and adults in Indonesia. *The Lancet Regional Health - Western Pacific*, 8. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666606521000122>.